ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

№191 (21.849) ● 2010 гъэм жэпуэгъуэм (октябрым) и 9, махуэку ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI ● И уасэр сомэ 3-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и УнафэщIым и IуэхукIэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и Указ

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Конституцэм и 81 статьям и «а» пунктым ипкъ иткIэ, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и УнафэщIу **Меркулов Александр Виктор и къуэр** гъэувын.

2. Мы Указым къару егъуэт Iэ щыщIэздза махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2010 гъэм жэпуэгъуэм и 8-м
№107-УП

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и УнафэщIу Меркулов А. В. гъэувынымкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым арэзыныгъэ етыным и IуэхукIэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и Унафэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и УнафэщIым и къулыкъум ягъэувын папщIэМеркулов Александр Виктор и къуэм и кандидатурэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым къыхилъхьам хэплъауэ, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Конституцэм и 100 статьям (Iыхьэ 1-м и «г» пункт), «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и IуэхукIэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Законым и 10 статьям и пункт 1-м япкъ иткIэ, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым **унафэ ещI:**

1. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и УнафэщIу Меркулов Александр Виктор и къуэр гъэувынымкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым арэзыныгъэ етын.
2. Мы Унафэр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и деж егъэхьын.
3. Мы Унафэм къару егъуэт къыщащта махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и УнафэщI ЧЕЧЕНОВ Ануар

Налшык къалэ
2010 гъэм жэпуэгъуэм и 8-м
№478-П-П

Къэрал къулыкъущIапIэхэм

Меркулов Александр

КъБР-м и Правительствэм и УнафэщIу ягъэувыным депутатхэр арэзы тохъуэ

Жэпуэгъуэм и 8-м КъБР-м и Парламентым и Унэм зэIущIэ щекIуэкIащ. Ар теухуауэ щытащ КъБР-м и Правительствэм и УнафэщIу Меркулов Александр Виктор и къуэр игъэувын папщIэ, абы и кандидатурэм тепсэлъыхьыну КъБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен Парламентым къызэрыщыхилъхьам.

ПАРЛАМЕНТЫМ и Тхьэмадэ **Чеченов Ануаррэ** абы и къуэдзэхэмрэ, депутатхэм къадэкIуэу, зэхуэсым кърихьэлIащ КъБР-м и Правительствэм и УнафэщI къалэныр зыгъэзащIэ **Меркулов Александр,** абы и къуэдзэхэм я къалэнхэр зыгъэзащIэхэр, парт зэгухьэныгъэ зэхуэмыдэхэм ди щIыналъэм щаIэ къудамэхэм я пашэхэр, нэгъуэщIхэри. ЗэIущIэр къызэIуихри, Чеченовым къызэхуэсахэр щыгъуазэ ищIащ нобэкIэ къапэщылъ Iуэхугъуэмрэ ар зэфIэха зэрыхъуну щыкIэмрэ. Хабзэ екIуэкIым ипкъ иткIэ, Чеченовым псалъэ иритащ КъБР-м и Правительствэм и УнафэщIу ягъэувыну ягъэлъагъуэ Меркулов Александр. Зэхуэсым къекIуэлIахэм я пащхьэ абы кърилъхьащ, къыхуагъэфэща къулыкъум трагъэувэ хъумэ, зи пашэ Правительствэр зэрылэжьэну программэмрэ абы и унэтIыныгъэ хэхахэмрэ.

- ПщIэ зыхуэсщIу зэIущIэм къекIуэлIахэ! Псом япэрауэ, фIыщIэ хуэсщIыну сыхуейт КъБР-м и Президент Къанокъуэ Арсен Башир и къуэм, апхуэдэ къулыкъу лъагэм сытригъэувэну сызэригъэлъэгъуам папщIэ. Сэ псори фызогъэгугъэ КъБР-м и Правительствэм и лэжьыгъэр республикэм и социально-экономикэ зыужьыныгъэм, абы и цIыхухэм я псэукIэр егъэфIэкIуэным хуэгъэпсауэ зэрыщытынумкIэ, - жиIащ Меркуловым. - Иужьрей илъэсхэр, зэрынэрылъагъущи, ди щIыпIэм и экономикэм, ар зэрызэхэлъ Iыхьэ щхьэхуэхэм заужьу йокIуэкI. Предприятэхэмрэ нэгъуэщI IуэхущIапIэхэмрэ я лэжьэкIэр щIэм тету къызэрагъэпэщ, абы сэбэп хуохъу инвестицэ хэлъхьэныгъэу республикэм къакIуэхэр. Ди щIыналъэм лэжьыгъэр зэрыщекIуэкI унэтIыныгъэхэр къыщыгъэлъэгъуащ «КъБР-м 2030 гъэ пщIондэ зэрызиужьынум теухуауэ», «Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щIыналъэм 2025 пщIондэ зэрызиужьынум теухуауэ» къэрал дэфтэрхэм. Абыхэм ятещIыхьащ КъБР-м и Правительствэр къэкIуэну илъэсхэм зэрылэжьэну программэри.

АдэкIэ Меркуловым къигъэнэIуащ республикэм и социально-экономикэ зыужьыныгъэр зэлъыта унэтIыныгъэ нэхъыщхьэхэр. Ахэр епхащ, абы зэрыжиIамкIэ, мэкъумэш-промышленнэ комплексыр къэIэтыным, промышленностым зегъэужьыным, туризмым гулъытэ нэхъыбэ хуэщIыным, егъэджэныгъэмрэ узыншагъэр хъумэнымрэ технологиещIэхэр къыщыгъэсэбэпыным, хьэрычэтыщIэ мащIэмрэ курытымрэ заужьыным. Ар щхьэхуэу къытеувыIащ а унэтIыныгъэхэм ящыщ дэтхэнэми зиужьынымкIэ Правительствэм иIэ мурадхэм. Меркуловым гулъытэ хэха хуищIащ псэупIэ, гъуэгу, нэгъуэщI ухуэныгъэу республикэм и дежкIэ мыхьэнэшхуэ зиIэхэм.

Меркуловым и программэм къыщигъэлъэгъуахэр гунэс ящыхъуащ зэIущIэм кърихьэлIахэм. Депутатхэм я упщIэ зыбжанэми жэуап яритащ.

ИужькIэ Чеченовым псэлъапIэр хуит яхуищIащ къэралым и парт зэгухьэныгъэ зэхуэмыдэхэм КъБР-м и Парламентым щаIэ фракцэхэм я пашэхэм. **Жэрыкъуэ Борис** («Урысей зэкъуэт»),**Кибеков Владимир** («Захуагъэ здэщыIэ Урысей»), **Шыхъалы Заирэт** (КПРФ), **Гриневич Валерий** (ЛДПР) сымэ арэзы хъуащ Меркуловыр республикэм и Правительствэм и УнафэщIу Къэбэрдей-Балъкъэрым и Президент Къанокъуэ Арсен игъэувынымкIэ икIи а къулыкъур узыншагъэрэ ехъулIэныгъэрэ иIэу ирихьэкIыну ехъуэхъуахэщ. АдэкIэ Чеченов Ануар я пашэу депутатхэм Iэ яIэтащ республикэм и Iэтащхьэм и жэрдэмыр дэIыгъын-дэмыIыгъыным теухуауэ. IэIэтым къызэригъэлъэгъуамкIэ, республикэм и Парламентым и депутатхэм Президентым и жэрдэмым арэзы техъуащ.

ЗэIущIэм и кIэухым Меркуловым псалъэ къиштащ икIи къызэхуэсахэм фIыщIэ яхуищIащ кърагъэза дзыхьым папщIэ, псори быдэу игъэгугъащ къарурэ щIэныгъэу иIэр республикэм и ехъулIэныгъэм хуиунэтIыну.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

«Кавказ джэгухэр» къызэIуах

УФ-м и Президентым и полномочнэ лIыкIуэу Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щIыналъэм щыIэ Хлопонин Александр и нэIэм щIэту къызэрагъэпэща «Кавказ джэгухэр» фестивалыр нобэ къыщызэIуах Къэрэшей-Шэрджэсым хыхьэ Хьэбэз къуажэм. Ар илъэс къэс ирагъэкIуэкIыну я мурадщ.

«КАВКАЗ джэгухэр» фестивалыр 2014 гъэм Сочэ къалэ щызэхэтыну щIымахуэ Олимп Джэгухэм я щэнхабзэ программэм щыщ Iыхьэщ. Ар ирагъэкIуэкI Кавказ Ищхъэрэм щыпсэу лъэпкъхэм я щэнхабзэмрэ лъэпкъ спорт лIэужьыгъуэхэмрэ хъумэным, лъэпкъхэм я зэныбжьэгъугъэр гъэбыдэным, адэкIи зегъэужьыным теухуауэ.

Щэнхабзэ-спорт Iуэхугъуэхэм хэтынущ Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щIыналъэм и хэгъуэгу псоми я лIыкIуэхэр. Ахэр спорт лIэужьыгъуэ 14-кIэ зэхьэзэхуэнущ. Абыхэм ящыщщ армспортыр, бгым дэжеиныр, бгырыпх бэнэкIэр, хьэлъэ къэIэтыныр, кIапсэ зэпекъур, нэгъуэщIхэри. А спорт джэгукIэхэм я дэтхэнэми Кавказым щыпсэу лъэпкъхэм ящыщ зым е зыбжанэм я лъэпкъ щэнхабзэм лъабжьэ быдэ щиIэщ. ЕтIанэгъэ къахэхъуэнущ зэрызэхьэзэхуэ спорт лIэужьыгъуэхэм. КИФЩI-м и мызакъуэу, нэгъуэщI щIыналъэхэри къыхашэну я мурадщ.

Иджырей «Кавказ джэгухэм» спортсмен 210-рэ щызэпеуэнущ. Абыхэм я зэфIэкIым еплъыну цIыху мини 2-м яхэтщ кърагъэблэгъа спортсмен цIэрыIуэхэри: Олимп, Дунейпсо, Европей чемпионхэр. Къыхэдгъэщынщи, чемпион цIэрыIуэхэм ящыщщ Хъущт Аслъэнбэч, Чемеркин Андрей, Скакун Василий, Кабаевэ Алинэ, нэгъуэщIхэри. УФ-м и Президентым и полномочнэ лIыкIуэу Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щIыналъэм щыIэ Хлопонин Александр кърагъэблэгъа хьэщIэхэм яхэтщ политик цIэрыIуэхэмрэ къэрал лэжьакIуэхэмрэ.

Щэнхабзэ Iуэхугъуэхэм хыхьэу концерт ятынущ, лъэпкъ гъэлъэгъуэныгъэхэр екIуэкIынущ. Абы щытекIуэ гупхэр Хьэбэз икIынурэ Сочэ кIуэнущ, «ЩIэблэр мамырыгъэм и телъхьэщ» дунейпсо зэхыхьэм хэтын папщIэ.

«Кавказ джэгухэм» щытекIуэ командэм и саугъэт нэхъыщхьэр - къыкIэлъыкIуэ фестивалыр пашэ хъуар зыщыщ щIыналъэм зэрыщрагъэкIуэкIынурщ. Ар щхьэпэнущ а щIыпIэм спорт, щэнхабзэ IуэхущIапIэхэр щаухуэнымкIэ, яIэхэр къагъэщIэрэщIэжынымкIэ.

Зи закъуэу, гупу зэпеуэнухэм ящыщу етIуанэ, ещанэ увыпIэхэр зылъысынухэм Урысейм ТуризмымкIэ и министерствэм и медалхэр, дипломхэмрэ фэеплъ саугъэтхэмрэ иратынущ.

УФ-м и Президентым и полномочнэ лIыкIуэу КИФЩI-м щыIэм и Аппаратым къэрал кIуэцI политикэ IуэхухэмкIэ и департамент.

КЪЭБЭРДЕЙ

Зэ1ущIэхэр ■ Фэеплъ ■ Щэнхабзэ ■ Гъуазджэ ■ Малъхъэдис

Щэбэт къыдэкIыгъуэ

Аруан куей

Адыгэ хабзэр и лъабжьэу

Старэ Шэрэдж къуажэм дэт курыт школ №1-м щекIуэкIащ тхыдэр езыгъэджхэмрэ школ унафэщIхэмрэ я республикэпсо семинар.

ЗЭIУЩIЭР зытеухуауэ щытар къыдэкIуэтей щIэблэр гъэсэныгъэ тэмэмым и къежьапIэу къалъытэ ди адыгэ хабзэм кууэ хэгъэгъуэзэнырщ. Семинарым кърихьэлIахэщ КъБКъУ-м, Аруан куей администрацэм егъэджэныгъэмкIэ и управленэм, республикэм и къалэхэмрэ куейхэмрэ щыIэ курыт еджапIэхэм я лIыкIуэхэр. Нобэ хуэдэ зэман гугъум щIэблэ узыншэ къэгъэхъуным теухуауэ къэгъэсэбэпыпхъэ Iуэху бгъэдыхьэкIэхэм, дерсхэм я ужькIэ семинарым хэтхэм ирагъэлъэгъуащ адыгэ нысашэм къытращIыкIа теплъэгъуэхэр. Мы Iуэхур къыщIыхахам щхьэусыгъуэ хуэхъуащ унагъуэм ихьэ бзылъхугъэм хэлъын хуей щэныр, нэмысыр дунейм тет дэтхэнэ зы лъэпкъымкIи псэкупсэ къулеигъэшхуэ зыхэлъ Iуэхугъуэу зэрыщытыр.

Мы махуэм ягъэлъэгъуащ адыгэ хьэгъуэлIыгъуэм пыщIа хабзэ дахэхэр: Iэнэр къызэраухуэр, тхьэмадэм хуащI пщIэр, гуфIэгъуэм хэт щIалэгъуалэм къатехуэ къалэнхэр. «Адыгэ нысашэр» ягъэбжьыфIащ пшынауэхэмрэ къэфакIуэхэмрэ. Семинарым хэтхэм гукъинэж ящыхъуащ унэишэм, щауэишыжым пыщIа хабзэхэм ятеухуа теплъэгъуэхэри.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

«Коррупцэм пэщIэтыным и IуэхукIэ» Федеральнэ законым къигъэув Iуэху щхьэхуэхэр гъэзэщIэнымкIэ зэфIэгъэкIыпхъэхэм ятеухуауэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и Указ

«Коррупцэм пэщIэтыным и IуэхукIэ» 2008 гъэм дыгъэгъазэм и 25-м къащта Федеральнэ закон №273-ФЗ-м ипкъ иткIэ, **унафэ сощI:**

1. ЦIыхухэр щагъэувкIэ е Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал граждан къулыкъущIэхэм щрахьэкIкIэ абыхэм езыхэм я хэхъуэхэм, мылъкум, мылъкум ехьэлIа къалэнхэм, я щхьэгъусэхэм, балигъ мыхъуа я бынхэм я хэхъуэхэм, мылъкум, мылъкум ехьэлIа къалэнхэм ятеухуа Iуэхугъуэхэр хэIущIыIу ящIыну щIыхуагъэува къулыкъуу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым 2009 гъэм шыщхьэIум и 26-м къыдигъэкIа Указ №127-УП-мкIэ къищта спискэм и пункт 1-м е пункт 2-м хиубыдэхэм, апхуэдэу цIыхухэр щагъэувкIэ е Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал граждан къулыкъущIэхэм щрахьэкIкIэ абыхэм езыхэм я хэхъуэхэм, мылъкум, мылъкум ехьэлIа къалэнхэм, я щхьэгъусэхэм, балигъ мыхъуа я бынхэм я хэхъуэхэм, мылъкум, мылъкум ехьэлIа къалэнхэм ятеухуа Iуэхугъуэхэр хэIущIыIу ящIыну щIыхуагъэува къулыкъуу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым 2009 гъэм шыщхьэIум и 29-м къыдигъэкIа Указ №127-УП-мкIэ къищта спискэм и пункт 3-м тету Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал органым и унафэщIым къищтахэм Урысей Федерацэм и цIыхуу тетам Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал граждан къулыкъум щыIуагъэкIыжа махуэм щегъэжьауэ илъэситIкIэ:

а) хуитыныгъэ иIэщ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал граждан къулыкъущIэхэр я IэнатIэм зэрыпэрытын хуей щIыкIэмрэ зэныкъуэкъухэр дэгъэкIыныкIэ комиссэхэм ятеухуа положенэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым и УказымкIэ къищтам тету Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал граждан къулыкъущIэхэр я IэнатIэм зэрыпэрытын хуей щIыкIэмрэ зэныкъуэкъухэр дэгъэкIынымкIэ зыхуэфащэ комиссэм и арэзыныгъэкIэ коммерческэ е коммерцэм пымыщIа IуэхущIапIэу къэралым зэрихьэхэм я Iуэхур зэблэгъэкIынымкIэ къалэн пыухыкIахэр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал граждан къулыкъущIэм щигъэзащIэу щытахэм къулыкъу щиIыгъыну е граждан-правовой зэгурыIуэныгъэм тету лэжьыгъэ пыухыкIахэр щызэфIигъэкIыну;

б) и къалэнщ лэжьыгъэмкIэ зэгурыIуэныгъэхэр е мы пунктым и «а» пункт къуэдзэм къыщыгъэлъэгъуа граждан-правовой зэгурыIуэныгъэм Iэ щыщIидзкIэ, Урысей Федерацэм къэралым и щэхухэм ятеухуа законодательствэм къриубыдэу иужь дыдэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал граждан IэнатIэм щиIыгъа къулыкъум лэжьапIэ къезытыр щыгъуазэ ищIыну.

2. «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал граждан IэнатIэм и къулыкъущIэу увыну хущIэкъу цIыхухэм, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал граждан къулыкъущIэхэм къат зыхуэфащэ Iуэхугъуэхэр пэжу икIи нэгъэсауэ зэрыщытыр, Къэбэрдей-Балъкъэр Руспубликэм и къэрал граждан къулыкъущIэхэр я IэнатIэм бгъэдэтынымкIэ хуагъэува хабзэхэр зэрагъэзащIэр къэпщытэным и IуэхукIэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президентым 2010 гъэм гъатхэпэм и 4-м къыдигъэкIа Указ 323-УП-м зэхъуэкIыныгъэ хэлъхьэн икIи абы и пункт 3-м и «з» пункт къуэдзэм хэт «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал граждан IэнатIэм IукIыжа нэужь, абы лэжьыгъэмкIэ зэгурыIуэныгъэ щарищIылIэкIэ» псалъэхэр зэхъуэкIын «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал граждан IэнатIэм IукIыжа нэужь, абы федеральнэ законхэм къызэрыщыгъэлъэгъуам тету, лэжьыгъэмкIэ зэгурыIуэныгъэ е граждан-правовой зэгурыIуэныгъэ щарищIылIэм деж» жиIэу.

3. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал органхэм я унафэщIхэм яхуэгъэувын мы Указыр гъэзэщIэныр къызэгъэпэщыным хуэунэтIауэ зыхуэфащэ Iуэхухэр зэфIагъэкIыну.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2010 гъэм фокIадэм и 28-м
№100-УП

ДУНЕЙМ ЩЫХЪЫВАРХЭР

Жэрдэм къыхелъхьэ

Москва и Iэтащхьэм и къалэнхэр зыгъэзащIэ Ресин Владимир а IэнатIэм зэрыпэрыхьэрэ япэ жэрдэм щыхьэрым и Къалэ Думэм къыщыхилъхьащ - Совет Союзым и ЛIыхъужьхэмрэ Социалист Лэжьыгъэм и ЛIыхъужьхэмрэ ят щIы налогыр щхьэщахыну.

АБЫ КЪЫДЭКIУЭУ дыгъуасэ «Урысей зэкъуэт» партым щызэчэнджэщащ къалащхьэм и Iэтащхьэ IэнатIэр зыхуагъэлъэгъуэнум теухуауэ. Псори зэхэту цIыхуищым я цIэ иращ. Абыхэм ящыщу а къулыкъур зылъысынур УФ-м и Президентым къигъэнэIуэн хуейщ махуипщI пIалъэм къитIасэу.

Езым и закъуэкIэ пэлъэщынукъым

Венгрием Евросоюзым елъэIуащ Будапешт и гъунэгъуу щыт химзаводым и зэранкIэ щIыуэпсым махуэ зыбжанэ и пэкIэ игъуэта къулейсызыгъэм и Iэужьхэр гъэкIуэдыжынымкIэ къыдэIэпыкъуну.

КЪЭРАЛЫМ и унафэщIхэм жаIэ Венгрием и закъуэу мы Iуэхум пэмылъэщыну. Химие щхъухьыр куэду хэхуащ Дунай псым. Абы и зэран екIащ Венгрием и жылагъуиблым. Апхуэдэу шынагъуэ ялъысащ псышхуэр щежэх Хорватием, Сербием, Румынием, Словакием я щIыналъэхэми. Псори къызыхэкIар заводым и унафэщIхэм я мыкIуэмытагъэрщ.

Мы махуэхэм

Жэпуэгъуэм и 9, щэбэт

● **Пощтым и дунейпсо махуэщ.** 1874 гъэм Берн къалэм Дунейпсо пощт зэгухьэныгъэ къызэрыщызэрагъэпэщам и саулыкъукIэ ягъэлъапIэ.

● Илъэс 35-рэ и пэкIэ (1975) академик Сахаров А. Д. Нобель мамырыгъэмкIэ и саугъэтыр иратауэ щытащ.

Жэпуэгъуэм и 10, тхьэмахуэ

● **ЦIыхухэм я судыр укIкIэ мыщIэным и дунейпсо махуэщ (2007).**

● Палестинэм и Иерихон къалэм егъэлъапIэ къызэрызэрагъэпэщрэ илъэс минипщI зэрырикъур. Ар дунейм и къалэ нэхъыжь дыдэхэм ящыщщ.

● Тыва Республикэм, Белгород, Кострома, Магадан, Новосибирск, Челябинск областхэм парламент, УФ-м и къалэ 14-м щIыпIэ хэхыныгъэхэр щекIуэкIынущ.

● Къыргъызым парламент хэхыныгъэхэр щекIуэкIынущ.

● Франджы балеринэ цIэрыIуэ**Черинэ (Щэмырзэ) Людмилэ** (адыгэхэм къатехъукIащ) къыщалъхуа махуэщ. 2004 гъэм дунейм ехыжащ.

Жэпуэгъуэм и 11, блыщхьэ

● США-м щагъэлъапIэ Колумб и махуэр. Колумб Христофор Америкэр къызэрызэIуихам и фэеплъу ягъэуващ 1792 гъэм.

● Жэпуэгъуэм и 11 - 15-хэм Пятигорск (Псыхуабэ) щекIуэкIынущ «Бзэхэм, егъэджэныгъэ, щэнхабзэ IэнатIэхэм я дунейр: Урысейр - Кавказыр - дунейпсо жылагъуэр» дунейпсо конгресс.

ПлIанэпэр зыгъэхьэзырар **ШАЛ Мухьэмэдщ.**

Лъэпкъ Iущыгъэ:

Гъатхэ дыгъэм кIэгъуасэпскIэ уегъэпскIри, бжьыхьэ дыгъэм тхъупс къыптрекIэ.

НыбжьыщIэхэр ягъэгуфIэ

Налшык и «Iэдииху» хьэблэм мыгувэу къыщызэIуахынущ дзюдомкIэ сабий-ныбжьыщIэ спорт школым и къудамэ.

КЪЫХЭГЪЭЩЫПХЪЭЩ мы щIыпIэр цIыхухэм псэупIэ зэрахуэхъурэ спортым дихьэх щIалэгъуалэр екIуэлIэну зы уни зэрыдэмытар. ЩытыкIэр къалъытэри, хьэблэм, Налшык я администрацэхэм траухуащ къалэкIэм щыIа сату центрыр зэрагъэпэщыжу, бэнэным дихьэх щIалэгъуалэм папщIэ спортзал абы къыщызэIуахыну. Мы Iуэхум къалэ бюджетым къыхэкIыу сом мелуани 3 хухахащ. Лэжьыгъэхэр епIэщIэкIыу кърахьэлIэ «Строймонтаж», «Жас-Г» ухуакIуэ фирмэхэм. Мы зэманым ирихьэлIэу псэуалъэм и унащхьэр щIэкIэ зэрахъуэкIащ, пэш кIуэцIхэр зыхуей хуагъэзащ. Спортзалыр щатын хуей пIалъэм ирихьэлIэу коммуникацэ лэжьыгъэхэри зэрызэфIагъэкIынум йоужьэрэкI.

ЛЪОСТЭН Музэ.

Жэпуэгъуэм и 10-р Мэкъумэш IэнатIэмрэ ерыскъыпхъэ промышленностымрэ я лэжьакIуэхэм я махуэщ

Нэрылъагъуу зыкъеужьыж

Мы махуэр УФ-м и Президентым и УказкIэ ягъэувауэ 1999 гъэ лъандэрэ ягъэлъапIэ. Зытеухуар къуажэдэсхэр IэнатIэкIэ къызэгъэпэщынырщ, абыхэм я псэукIэр егъэфIэкIуэнырщ. Нобэ къэралым и щIыпIэ куэдым губгъуэ лэжьыгъэхэр щаух, ауэ Къэбэрдей-Балъкъэрым ахэр нэхъ кIасэущ зэрыщызэфIэкIыр. Абы къыхэкIыу, хабзэ зэрыхъуауэ, гуфIэгъуэр щагъэлъапIэнур, илъэсым кърикIуахэр щызэхалъхьэжыну пIалъэр мы гъэми ягъэIэпхъуэ.

МЭКЪУМЭШ IэнатIэм пэрытхэм зэфIагъэкIахэм пэублэу уриплъэжмэ, лэжьыгъэ хъарзынэ яIауэ жыпIэ хъунущ. Хозяйствэ лIэужьыгъуэ псоми къэкIыгъэ пасэхэмрэ хьэцэпэцэмрэ кIэрыхуншэу щызэщIакъуэжауэ, иджы еужьэрэкIыу етIуанэ хэгъуэр ирагъэкIуэкI.

КъБР-м Мэкъумэш IэнатIэмрэ ерыскъыпхъэхэмкIэ и министерствэм и пресс-IуэхущIапIэм къызэритамкIэ, гъэмахуэр егъэлеяуэ зэрыхуэбам къыхэкIыу, республикэм къэкIыгъэхэм тхьэмахуитIкIэ нэхъ пасэу зыщаужьащ. Жэпуэгъуэм и пэм ирихьэлIэу нартыхур щыIуахыжа гектар мин 29-м тонн мини 133,5-рэ къыщыдачыжащ. Ику иту гектарым къытекIыр нэгъабэрейм процент 18-кIэ щIегъу. Сэхурану тонн мин 31-м нэблагъэ къыщIаIукIащ. Ари илъэс кIуам елъытауэ зы процентkIэ нэхъыбэщ. Мы гъэм кIэртIофыр яхуэбгъуащ, гектарым хуэзэу центнери 179-рэ къытокI, нобэ ирихьэлIэу тонн мин 233-рэ къатIыжащ. Помидорым, нащэм, къэбыстэм, болгар шыбжийм гектар мин 19-м нэс ябыдри, ахэри зэуIуу зэщIакъуэж.

Министерствэм иIэщ ерыскъыпхъэхэм зэрелэжьыну и проект зыбжанэ. Къапщтэмэ, консерв промышленностым щагъэхъэзырыр, нарзаныпсу, пхъэщхьэмыщхьэпсу къыщIагъэкIхэр Европэм щIэщIэу мардэхэм къакIэрыхуркъым. Мы зэманым республикэм и ерыскъы промышленностым шхыныгъуэ зэмылIэужьыгъуэ 30-м щIигъу егъэхьэзыр. «АПК-м зегъэужьын» лъэпкъ проектым тету Iэщу зэрахуэм, гъавэу къыIэщIэм хохъуэ, щым и зехьэкIэр нэгъэсэлIакIэ, пхъэщхьэмыщхьэ хадэхэр гъэкIыным тегушхуауэ зратыж.

Iэщ лъэпкъыфIхэр, гъэшыфIэхэр къыхэхыным, къэгъэхъуным йогугъу, былым зыгъэшхэну, щIым телэжьыхьыну, зи IэнатIэм зезыгъэужьыну хуейхэм республикэм и банкхэм щIыхуэ ярет. Мы гъэм Къущхьэхъум щаIыгъащ Iэщышхуэу мин 28-рэ, мэлу мини 100-м щIигъу, шыуэ мини 5. ХъупIэхэм зэрыщыIа зэманым къриубыдэу гъэшу тонн мини 5,4-рэ, лыуэ тонн 1300-рэ къалэжьащ, дэтхэнэ жэмми хуэзэу ику иту махуэм шэ килограмм 12-м нэблагъэ къыщIашащ. А бжыгъэхэр нэгъабэрейхэм щIегъу.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и гъавэгъэкIхэмрэ Iэщыхъуэхэмрэ лэжьыгъэ хъарзынэ яIэу я махуэм ирохьэлIэри, дяпэкIи я зэфIэкIхэм хагъэхъуэну, я мурадхэм лъэIэсыну ди гуапэщ.

АРУАН Алий.

Гу зылъытапхъэ

Нэхъ пуду Iэ тевдзэну фыхуеймэ

Газетхэмрэ журналхэмрэ Iэ щIегъэдзынымкIэ урысейпсо махуипщI лэжьыгъэ 2010 гъэм жэпуэгъуэм и 14 - 24-хэм ирагъэкIуэкI

Федеральнэ пощт зэпыщIэныгъэмкIэ КъБР-м и Управленэм республикэм щыпсэу цIыхухэр, организацэхэмрэ IуэхущIапIэхэмрэ 2011 гъэм и япэ илъэс ныкъуэм газетхэмрэ журналхэмрэ къегъэхьынымкIэ урысейпсо махуипщI лэжьыгъэм хэтыну кърегъэблагъэ.

А зэманым къриубыдэу фэ къэралым, республикэм къыщыдэкI газет, журнал щхьэхуэхэм нэхъ пуду Iэ тевдзэ хъунущ.

Жэпуэгъуэм и 14-м щегъэжьауэ 24-м нэсыху пощт IуэхущIапIэхэм фыкъекIуалIи, нэхъ пуду газетхэмрэ журналхэмрэ Iэ тевдзэ.

Федеральнэ пощт зэпыщIэныгъэм и Управленэу КъБР-м щыIэ.

● Зэлущіэхэр

Нэхъ гугъур япэ ирагъэщ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и зи чэзу зэІущІэ зэхэтащ. Ар иригъэкІуэкІащ Парламентым и Унафэщі Чеченов Ануар. Абы и лэжьыгъэм хэтащ Урысей Федерацэм и Къэрал Думэм и депутат, Бюджетымрэ налогхэмкІэ комитетым и унафэщІ Васильев Юрий. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм хэтхэр, Іуэхущіапіэ, ведомствэ зэмыліужьыгъуэхэм я унафэщіхэр.

ЗЭІУЩІЭР нублащ Урысей Федерацэм Федерацэмкіэ и Советым и Федеральнэ Зэхэсым и щіыхь тхыльхэр зыхуагъэфащащэм ирагъэкІыжьыгъ.

Депутатхэр Къэрал Думэм щрагъэкІуэкІ лэжьыгъэм щыгъуазэ ищІу, зэІущІэм къыщІэсэлъащ **Васильев Юрий**.

Абы зэрыжиІамкІэ, Урысей Федерацэм 2011 гъэм иІэну бюджетым Къэрал Думэм и депутатхэр хэпльэн папщІэ, мыгувэу кьыхалъхьэн хуейуэ араІ, ауэ ар зыкъомкІэ гъэгумрэ «Кисловодск - Нартсанэ ауэ» гъэгумрэ яухуэн папщІэ. КъищынэмыщІауэ, сом меларитку республикэм хухах, и кьуажэ гъэгумрэ зэрагъэпщынчыжьыным хуэунэтІауэ. Налышь и гъэгумрэм сом мелуан 208-рэ трагъэкІуэдэнщ.

Шэджэм районымрэ Налшыкрэ электроныкъуэкІэ кьыІэзыгъэтащ «ЛЕП-110» Іуэхущіапіэм хухах сом мелуани 180-рэ, медицинэ Іуэхущіапіэхэми сом мелуан 90 кьаІэрыхьэнущ. А псори бюджетым кьиуІыпІщІын хуейуэ мыпхьыр иуасэу Къэбэрдей-Балъкъэрым кьыхуагъэтІыпІщу аращ, Къэрал Думэм республикэм и лІыкІуэу щыІэ депутатхэм я жэрдэмыл кьыпэкІуэу.

2011 гъэм иджыри сом мелярд 1,4-рэ Іуащхьэмахуэ и бгылъэ-лыжэ комплексым зегъэужьыным, сом мелуан 300 зи уасэ сымаджэщхэр, еджапІэхэр ухуэным, сом мелард 1,5-рэ Бахъсэн ГЭС-р къэгъэщІэрэщІэжьным хухэхауэ Къэбэрдей-Балъкъэрым кьыІэрыхьэнущ.

Васильев Юрий жиІащ республикэр нэхъыбІу лэжьэну, ахъшэу кьыхуауТыпІщыр нэхъ мащІэ зэращІыр и жагъуэ зэрыхъэр.

- Догугъэ а щытыкІэм 2012 гъэм зихъэжьэну, сыту жыпІэмэ, сом зы мелард етІанэгъэ и бюджетым хыдогъэхьэ, нэхъыбІу лэжьа щІыналъэм сагуГэту хэдгъэфащэн папщІэ. Ау, Іэ, мы гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым бюджетым щыщу кьыІэрыхьэн хуеяуэ къарматар сом мелуан 600-м ноблагъэ, - жиІащ абы.

Мы гъэм и ятІонэрэ ныкъуэм республикэм и бюджетыр гъэзэщІа зэрыхъуам теуХуауэ зэІущІэм кьыщыпсэльащ КъБР-м финансхэмкІэ и министрым и къалэнхэр пІалъэкІэ зыгъэзэщІэ **Бышэн Азрэт**. Абы кьыхэзыгъэльэгъуамкІэ, 2010 гъэм бюджетым хэщІыкІэн хуейуэ зытращІыхьа мыльку щыщу ящІэ ильэс ныкъуэм Іуэхущхэм трагъэкІуэдащ процент 38,7-р. Ар сом меларди 8 мэхъу. Бышэн Азрэт зэхуэсахэм гу лъаригъэтащ федеральнэ бюджетым кьыхэкІыу республикэм кьыІэрыхьэ ахъшэм и нэхъыбэр етІуанэ ильэс ныкъуэм кьиІэзыгъэлъІыпщым. Абы кьыхэкІыуи, Іэнатіэ зыбжанэм я Іуэхущхэм мыльку халъхьэфар зэкІэ мащІэщ. Псальэм папщІэ, апхуэдэщ псэупІэ-коммуналнэ Іэнатіэр.

Ауэ абы и закъуэкъым щхьэусыгуэу хуэхъуар мы гъэм и ятІонэрэ ильэс ныкъуэр сом меларди 2,3-рэ кьыдгъэхуауэ зэрыдэхуащІ. А бжыгъэм хэтщ Іуэхущхэм и 10 хъыбарыхуэу, социальнэ ахъшэу мэкъуауэгъуэм лэжьакъэм иратын хуейуэ кьауТыпІща сом мелуани 159-рэ, ахъшэ хъумапІэхэм я деж кредит щыхуэзыгъэ республикэм щипшынэжа сом мелуан 700-рэ. Абы и фІыгъэкІэ, къэрал щыхуэзу Къэбэрдей-Балъкъэрым кьытенэжар сом мелуан 240-рэ кьудейщ.

Депутатхэм кьагъэува упщІэхэм жэуап щритым, Бышэн Азрэт къыхигъэщащ нэгъабэ бюджетым апхуэдэу кьыдигъэхуауэ щыта сом мелуан 260-м щыщу мелуани 106-р республикэм кьиІэзыратыжар, мы гъэр икІыу иджыри сом мелуани 100 хуэдизым федерал бюджетым кьригъэгъэзэжа гугъатІэкІэр зэрыщыІэр.

Депутатхэр арэзы къыщІакъым федеральнэ бюджетым кьыхэкІ мылькур республикэр зыхуэныкъуэ Іэнатіэхэм зэхуэдэу тегуэшауэ кьиІэзрамыуТыпІщым, абы и ІэрамкІэ ахъшэ куэд кьиІэзрыдэхуэм икІи а щытыкІэм гу лърагъэтащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм.

ЗэІущІэм етІуанэ еджэгъэуэ щыхэплъащ «КъБР-м и хъупІэ щІыналъэхэм я статусым» теухуа законым и проектми. Абы теухуауэ кьыщыпсальэм, Парламентым Мэкъумэш политикэмрэ щы Іуэху зэхущытыкІэхэмкІэ и комитетым и унафэщІ **ЛІыхъугу Хьэжмурид** кьыхигъэщащ а законым и проектыр гугъуехь, зэдаУэ хэлъу гъэхьэныра зэрыхъур, зэхъуэкІынигъэ куэд абы хэлъхьэн хуейуэ кьиІэзрагъэувыр. Ар къаугъэ кьиІэзрыкІ пэта 131-нэ Федеральнэ законым пэщІэувэ хъунчыкьым икІи, абы кьыдэгъуэгурыкІуэу, республикэм и фейдэ кьыхэкІыу лажьэу щыІэн хуейщ. Аращ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым лэжьыгъэшхуи кьаІэлэныкъуэ кьыщыпхущытыжыным хуэунэтІауэ. Налышь и гъэзэгухэм сом мелуан 208-рэ трагъэкІуэдэнщ.

Шэджэм районымрэ Налшыкрэ электроныкъуэкІэ кьиІэзыгъэтащ «ЛЕП-110» Іуэхущіапіэм хухах сом мелуани 180-рэ, медицинэ Іуэхущіапіэхэми сом мелуан 90 кьаІэрыхьэнущ. А псори бюджетым кьиуІыпІщын хуейуэ мыпхьыр иуасэу Къэбэрдей-Балъкъэрым кьыхуагъэтІыпІщу аращ, Къэрал Думэм республикэм и лІыкІуэу щыІэ депутатхэм я жэрдэмыл кьыпэкІуэу.

2011 гъэм иджыри сом мелард 1,4-рэ Іуащхьэмахуэ и бгылъэ-лыжэ комплексым зегъэужьыным, сом мелуан 300 зи уасэ сымаджэщхэр, еджапІэхэр ухуэным, сом мелард 1,5-рэ Бахъсэн ГЭС-р къэгъэщІэрэщІэжьным хухэхауэ Къэбэрдей-Балъкъэрым кьыІэрыхьэнущ.

Васильев Юрий жиІащ республикэр нэхъыбІу лэжьэну, ахъшэу кьыхуауТыпІщыр нэхъ мащІэ зэращІыр и жагъуэ зэрыхъэр.

- Догугъэ а щытыкІэм 2012 гъэм зихъэжьэну, сыту жыпІэмэ, сом зы мелард етІанэгъэ и бюджетым хыдогъэхьэ, нэхъыбІу лэжьа щІыналъэм сагуГэту хэдгъэфащэн папщІэ. Ау, Іэ, мы гъэм Къэбэрдей-Балъкъэрым бюджетым щыщу кьыІэрыхьэн хуейуэ къарматар сом мелуан 600-м ноблагъэ, - жиІащ абы.

Мы гъэм и ятІонэрэ ильэс ныкъуэм республикэм и бюджетыр гъэзэщІа зэрыхъуам теуХуауэ зэІущІэм кьыщыпсэльащ КъБР-м финансхэмкІэ и министрым и къалэнхэр пІалъэкІэ зыгъэзэщІэ **Бышэн Азрэт**. Абы кьыхэзыгъэльэгъуамкІэ, 2010 гъэм бюджетым хэщІыкІэн хуейуэ зытращІыхьа мыльку щыщу ящІэ ильэс ныкъуэм Іуэхущхэм трагъэкІуэдащ процент 38,7-р. Ар сом меларди 8 мэхъу. Бышэн Азрэт зэхуэсахэм гу лъаригъэтащ федеральнэ бюджетым кьыхэкІыу республикэм кьыІэрыхьэ ахъшэм и нэхъыбэр етІуанэ ильэс ныкъуэм кьиІэзыгъэлъІыпщым. Абы кьыхэкІыуи, Іэнатіэ зыбжанэм я Іуэхущхэм мыльку халъхьэфар зэкІэ мащІэщ. Псальэм папщІэ, апхуэдэщ псэупІэ-коммуналнэ Іэнатіэр.

Ауэ абы и закъуэкъым щхьэусыгуэу хуэхъуар мы гъэм и ятІонэрэ ильэс ныкъуэр сом меларди 2,3-рэ кьыдгъэхуауэ зэрыдэхуащІ. А бжыгъэм хэтщ Іуэхущхэм и 10 хъыбарыхуэу, социальнэ ахъшэу мэкъуауэгъуэм лэжьакъэм иратын хуейуэ кьауТыпІща сом мелуани 159-рэ, ахъшэ хъумапІэхэм я деж кредит щыхуэзыгъэ республикэм щипшынэжа сом мелуан 700-рэ. Абы и фІыгъэкІэ, къэрал щыхуэзу Къэбэрдей-Балъкъэрым кьытенэжар сом

Зэныбжьэгъугъэмрэ щэнхабзэмрэ я джэлэс

● Пшыхьхэр

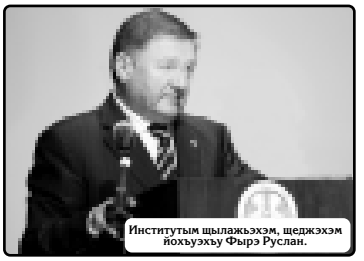

Институтым щылажьэхэм, щеджэхэм йохъуэхъу Фырэ Руслан.

Щхьэгъэпсо Сэфарбий лэжьыгъэм кьыхэжаныкІар егъэпажэ.

Гу я аджэхэ эмкІэ Кавказ Ищхьэрэ къэрал институтыр кьыІэрыІуахэрэ илъэс 20 зэрырикъур иджыблагъэ ягъэлъэпащ.

ГУФІЭГЪУЭ зэхьихьэр нэхъри иІэт ащ институтым и студент ансамблым кьигъэлъэгъуа концертым. ЗэІущІэм кьриІэлІащ КъБР-м и Парламентым и Унафэщі **Чеченов Ануар,** абы и яІэ кьуэдэ **Жаным Руслан,** КъБР-м и Правительствэм и Унафэщым и кьуэдзэм и кьалэнхэр пІалъэкІэ зыгъэзащІэ **Дышэкі Мадинэ** сымэ.

ЗэІущІэм щагъэльэгъуащ институтым и тхыдэм, и Іуэху зехьэкІэм, и ехьулІэныгъэхэм, щылажьэхэм ятеужьауэ студентхэм траха видеофильмыр.

Гъуазджэ хэмкІэ Кавказ Ищхьэрэ къэрал институтым и ректор **Рахаев Анатолий** фІэхъус псальэкІэ зэхущІэхэм захуигъэза неужь, Дыщэкі Мадинэ псальэ ираташ. Ар кьыІэхуэсахэм ехьуэхьуащ икІи КъБР-м и Президентым кьигъэхьа, Кавказ Ищхьэрэм и творческэ интеллигенцэр гъэхьэзырынымкІэ институтым мыхьэнэшхуэ зэриІэр кьыІэзыхэщ тхыгъэм кьеджащ.

АдэкІэ махуэшхуэр зыгъэлъапІэхэм ехьуэхьуащ Чеченов Ануар, икІи КъБР-м и Парламентым и Щыхь тхылъыр яритащ институтым и проректор Гусев Олег, актер Іэзагъымкіэ кафедрэм и егъэджакІу эхэу, режиссерхэу Теувэ ж Сутьтіанрэ Кулиев Борисрэ.

УФ-м Щэнхабзэмкіэ и минис терствэм и кьудамэм и унафэщІ Титаренко Татьянэ министр Авдеевым кьыбгъэдэкІыу Рахаевым ирит щ Вишневский Г., Демидов А., Церетели З. сымэ я Іэдакъэщіэкі зэхуэхьэсахэм щыщхэр.

Институтыр кьыІэрыІуахрэ блэкІа зэман мащІэм зэфІкІ ин кьигъэльэгъуащ щэнхабзэмрэ гъуазджэмкІэ ІэщІагъэлІхэр гъэхьэзырынымкІэ. Ар кьыхэщу гуфІэгъуэ зэхьихьэм кьыщыпсэльащ КъБР-м щэнхабзэмкІэ и министрым и кьалэнхэр пІалъэмкІэ зыгъэзащІэ Фырэ Руслан, егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ министрым и кьалэнхэр зыгъэзащІэ Щхьэгъэпсо Сэфарбий, Къэрэшей-Щэрджэс, Ингуш, Щэшэн, Дагъыстан, Осетие Ищхьэрэ - Алание республикэхэм, Ставрополь, Краснодар крайхэм кьикІа хьэщІэхэр.

АдэкІэ бысымхэм ехьэхуащ КъБР-м и Президентым и Іуэхущхэм я кьуэдзэ Борчаев Шарабудин, КъБКъУ-м и ректор Къарэмырзэ Барэсбий, КъБКъМА-м и проректор Кьудей Руслан, КъБР-м и щэнхабзэм и лэжьакІуэхэм я профсоюзым и республикэ комитетым и унафэщІ Дау Марьянэ сымэ.

А пщыхьэщхьэм министерствэхэм, ведоствэхэм кьаІэтэджэкІ щыхь тхылъхэр ираташ институтым и егъэджакІуэ нэхъ Іэзэхэм. Сценэм щыІуащ блэкІа ильэхэм институтыр кьэзыхахэу республикэ, щыналъэ, урысейпсо эпеуэсхэм щытекІуэахэм я цІэхэр.

Зи ильэс 20-р зыгъэлъапІэ институтым эгъуэр щеджауэ иджы зи цІэр жьыжь Іуа, цІыхубэм фІыуэ яльэгъуа уэрэджакІуэхэм, къэфакІуэхэм концерт ятащ.

ШЫПШ Даянэ.

Хьэщіэхэр институтым и гъэсэнхэм я зэфІэкІым щогуфІыкІ.

СурэтхэрКЪАРЕЙ Элинэ трихащ.

Псэупіэхэри гъуэгухэри

● Прохладнэ къалэ

«2010 гъэм Прохладнэ къалэ округым фэтэр куэд хъу унэкэр кьыІэхуэтыншэу щыІэзрагъэщыжьын» мурад пыухьыкІам тещІыхьа муниципальнэ программэм хагъэхьа псэупІэхэм подряд организацэхэр нолжэ.

УНИБГЪУМ я щхьэкэр, Іупльапіэхэр зэрагъэпэщыж, ток, хуабэ, псы кІуапІэхэр, канализацэхэр зыхуей хуагъазэ, кьиІэзрапщ Іэмэпсымэхэр щагъэхьэ. А лжьыгІэхэм сом мелуан 27-м щІигъу хуоз. Абы щыщу сом мелуан 24,4-р -ЖКХ-м щекІуэкІ зэхъуэжькІыныгъэм зэрыкьыщІагъакъуэ фонд- кьращэ корпорацэм, мелуанрэ мин 500-р республикэ бюджетым, сом мелуанрэ мин 300-р щІыпІэ бюджетымрэ псэупІэр зейхэмрэ я мылькущ.

Унэ кІуэцІхэм я хуабэ гуэшыпІэхэр, я щхьэхэр, Іупльапіэхэр зэгъэпэщыжыныр жэпуэгъуэм и І-м, адрей лэжьыгъэхэр дыгъэгъазэм и І-м ирихьэлІэу зэфІагъэкІын хуейщ. КъищынэмыщІауэ, республикэ бюджетым кьалэм хухихэ сом мелуани 5-мкІэ уэрам гъэгуэгэр зыхуей хуагъэзэнущ.

Зэгухауэ ирагъэкІуэкІа аукционэм кьарикІуахэм ятпкъ иткІэ, сом мелуани 3,5-м щІигъу и уасэ зэгурыІуэныгъэ ухуакІуэхэм иращІыІащ. Боронтовым и цІэкІэ щыІэ, Пролетарскэ уэрамхэм зыщыщІадза лэжьыгъэхэр жэпуэгъуэм и 29-м фІэмыкІыу яухынущ.

Апхуэдэу, кьыдагъэжа ахъшэри гъэуэгуэгэр зэгъэпэщыжыным халъхьэнущ.

ПАНФИЛЕНКЭ Людмилэ.

● КъБР-м и МВД-м

«Хъумакіуэм» зрапщыткъым

Къэрал кІуэцІ Іуэхущхэмкіэ министерствэу КъБР-м щыІэм щекІуэкІащ мыхьэнэ пІуыкІа зиІэ Іэнатіэхэр, апхуэдэуи фэтэркэмрэ щхьэзакъуэ уэнэхэмрэ дыдыкІуэхэм ящыхьумэнкІэ къыІэзрыІэрагъэпхуэн хуейуа брифинг.

ИЛЪЭСИТХУ хьуауэ республикэм щылажьэ, КъБР-м щыІэ МВД-м и «Хъумакіуэ» ФГУМ и инженер нэхъыщхьэ **Габуев Евгений** кьыІэзрыхигъэщамкІэ, а Іэнатіэм и ІэщіагъэлІхэм Къэбэрдей-Балъкъэрым и Іуэхущіапіэ кьудым щагъэуващ сертификат кІэІэ зэрахьуэ, апхуэдэуи хьыбар кьоэзыгащІэ Іэмэпсымэхэр.

- Бахъсэн ГЭС-м кьыщыхьуа терактым и ужькІэ ткІийуэ хъумэн щІадзащ республикэм и куей зэмылІэужьыгъуэхэм щыІэ гидроэлектростанцхэр. Абыхэм егъэбыдылІащ зыхуей псомкІи кьиІэзрагъэпэща, автоматэр зыІыгъ хъумакІуэхэр. Мы гъэм фокІадзэм и І-м ирихьэлІэу «Хъумакіуэм» и нэІэм щІэзыгъэ республикэм и Іуэхущіапіэу, цІыхухэм я унэу 1962-рэ. Ди лІыкІуэхэр КъБР-м и районхэм псомкІи щыІэщ, - жиІащ Габуевым.

Налшык къалэ УВД-м и къудамэм и унафэщІ милицэм и майор **ТІатым Анзорр**э УВД-м и деж щыІэ ОВО-м и ЦО-м и пунктым и унафэщІым и къудзэ **Аксамитный Андрейр**э кьиІэзрагъэльэгъамкІэ, цІыхухэм я фэтэр хэмрэ унэхэмрэ хьумэным хабзэхьумэжэм гутыльтэ хэжа хуащІ. Яхьумэ щыпІэм экипажи 3-5 мынэхь мащІэ макІуэ икІи щІэпхьаджащІэхэм кІуапІэ ирамытын папщІэ щІэкІыпІэ-щІыхьэпІэ псори зэхуащІ. ОВО-м щыгъэуващ хъыбар телефонкІэ е радиосигналкІэ зэребгъэщІэфыну Іэмэпсымэ. Апхуэдэу кьиІэзгъэпэща фэ тэрэхмрэ унэхэмрэ дыгъуаКІуэхэр хуеплъэкІыр кьым.

Кьэпсэльаэхэм кьиІэзрыхагъэщамкІэ, нэгъуэщым и мылъкум ещакІуэхэм я нэхъыбэр Осетие Ищхьэрэ - Аланием, Ставрополь крайм, нэгъуэщІ гьунэгъу республикэхэм кьикІэрщ.

- Фэтэрым щыдыгъуахэр кьэбгъэтынныр гугъущ. Яхьныкьуэхэм деж яхьунщІам и гьунэгъуэхэр хабзэхьумэ Іэнатіэхэм я лжьыгІэхэм хуей-хуэмеІуащ кьаІэрелъэсащэр. А псоми кьрикІуэрщи, кьэхъуар зи нэгу щІэкІа щыхьэтхэр кьэгъуэтынныр гугъущ, хабзэм ахэр яхьумэну, хьыбарыр кьиІэзыбгъэдэкІыр хэІущІыІу ямыщІыну кьиІгъэув пэтми, - кьыхихгъэщащ ПатІым Анзор.

Брифингым хэтахэм юридическэ Іэнатіэхэр, апхуэдэуи цІыхуэ кьиІэзрыгъэкІэр сакъыну кьыхураджэ. Ахэр зэкъуэувэмэщ фэтэр дыгъуакІуэхэм щапэлъэщынур.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

● Прокуратурэ

Уасэхэр драгъэуейрт

Прохладнэ къалэм и прокуратурэм «Прохладнэ щакхъуэ завод» ОАО-м и лэжьыгъэр кьипщытащ, игъэхьэзыр ерыскьыхэкІхэм я уасэхэр зэрыдригъэкІуейм кьиІэжІыу.

СЭТЕЙ кьэхъуащ гуэдзым кьыхэщыкІа щакхъэ уэм и уасэм процент 15,7-рэ, хьэпщІыйм - процент 12,9-рэ зэрыхагъэхъуар.

УФ-м и Федеральнэ закон №135-ФЗ-м идэркъым ерыскьыхэкІхэмрэ хьэпшыпхэмрэ я уасэх зэ яІэту.

Абы ипкъ иткІэ, «Прохладнэ щакхъуэ завод» ОАО-м и унафэщІ Татаринов А. тхыгъэкІэ хуагъэ лъэгъащ зи гугъу тщІы хабзэр кьиІэзпиуд зэрымихьунур.

ЦЕКЪУ ПІатІ.

Ахъшэ гъэтІылъыгъэхэм я нэІэ тетынущ

Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ округым кьыщыІэзІуахащ банкхэм халъхьэ мылькур хъумэнымкІэ Урысей Агентствэм (АСВ) и Іэнатіэ. Мы Іуэхум теухуа зэІущІэ иджыблагъэ Псыхуабэ щекІуэкІащ. Абы хэтащ Агентствэм и генеральнэ унафэщІ Мельников Андрей, банкхэм халъхьэ ахъшэхэр хъумэнымкІэ кьыІэзгъэпэщ департаментым и Іэтащхьэ Абрамов Алексей сымэ.

ПСЫХУАБЭ кьыщыІэзІуаха кІуэдамэм и унафэщІ кьалэныр пІалъэкІэ игъэзэщІэнущ Москва щыпсэу ди лъэпкъэгъу Жэман Хьмэд. Абы кьэралым и щыхьэрым банк хуэІухуэщІэм екьэлІа кьалэнхэр ильэс 18 хьуауэ кьыщрехьэлІэ, ІэщіагъэлІ пэрыгъэм хабж эу. Кавказ Ищхьэрэм кьыщыІэзІуаха Іэнатіэм и кьалэн нэхъыщхьэхэм ящыщу АСВ-м и лэжьыгъэм щыхубэр хэгъэгъуэзэнырь, щыпІэ властым и органэхэм, Урысейм и ахъшэ хъумапІэм и Іэнатіэхэр Кавказ Ищхьэрэ федеральнэ округым щыІэхэм, халъхьэ мылькур хъумэнымкІэ кьыІэзрагъэпэща системэм (ССВ) ихубыдэ банкхэм ядэлэжьэнырь.

Мы Іэнатіэр апхуэдэу ядэлэжьнущ щхьэусыгуэхІэ зэхуаща банкхэм я кредит щыхуэу зытелъ ограничениехэм. «УФ-м и ахъшэ хъумапІэм физическэ лицохэм халъхьа мылькур хъумэным екьэлІауэ» 2003 гъэм и дыгъэгъазэм кьащта федеральнэ законым ипкъ иткІэ зэхалъхьа къэрал программэм кьеГъуэр «физическэ лицохэм» ядэлэжьэнымкІэ хуитынырыгъэ зиІэ банк псори ССВ-м хэтын хуейуэ. Мы зэманым иритхэлІэу абы кьыхьахэм я бжыгъэр 914-м нэсащ. А ахъшэ хъумапІэхэм халъщ щыхуэм я мылькуу сом триллиони 8,6-рэ.

ДыщыгуГынщ ди щІыналъэм кьыщыІэзІуаха Іэнатіэм зи мылъку банкхэм щызыхьумэ ди цІыхуэхэм я хуитынырыгъэхэр сыт и лъэныкъуэкІи ихьумэну .

ЛЪОСТЭН Муэ.

«Урысей зэкъуэт» партым и тхьэмадэ Путин Владимир и щІыналъэ жылагъуэ хэщІапІэу Налшык къалэм дытеу екІуалІэхэм 2010 гъэм и жэпуэгъуэ мазэм къащыІущІэнуэр

Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 48. Телефоныр: 77-00-40.

№№	Унэщіэр, цІэр, адэщІэр	И лэжьапІэр, и къулыкъур	Къащыхъуэзэну махуэр	КъащыІущІэну зэманыр
1.	Башорэ Хьэмид Тохьид и къуэр Чэрим Виктор Петр и къуэр	КъБР-м и Парламентым и депутатщ ЩІыпІэ самоуправлензм и Налшык къалэ Советым и депутатщ	2010 гъэм жэпуэгъуэм и 11-м	Сыхьэти 10.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 13.00-м нэсыу Сыхьэт 14.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 17.00-м нэсыу
2.	Мэремыкъуэ Арсен Іэмин и къуэр Афащыкъуэ Юрий Сэфарбий и къуэр	КъБР-м и Парламентым и депутатщ КъБР-м и Парламентым и депутатщ	2010 гъэм жэпуэгъуэм и 12-м	Сыхьэти 10.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 13.00-м нэсыу Сыхьэт 14.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 17.00-м нэсыу
3.	ЛІэужь Адэлбий Билол и къуэр Жамборэ Станислав Виктор и къуэр	КъБР-м и Парламентым и депутатщ ЩІыпІэ самоуправлензм и Налшык къалэ Советым и депутатщ	2010 гъэм жэпуэгъуэм и 13-м	Сыхьэти 10.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 13.00-м нэсыу Сыхьэт 14.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 17.00-м нэсыу
4.	Евтушенкэ Сергей Виктор и къуэр Хочуев Алий Таукъан и къуэр	КъБР-м и Парламентым и депутатщ ЩІыпІэ самоуправлензм и Налшык къалэ Советым и депутатщ	2010 гъэм жэпуэгъуэм и 18-м	Сыхьэти 10.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 13.00-м нэсыу Сыхьэт 14.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 17.00-м нэсыу
5.	Смирновэ Татьянэ Иван и пхъур Джатэ Тимур Хьалиф и къуэр	КъБР-м и Парламентым и депутатщ ЩІыпІэ самоуправлензм и Налшык къалэ Советым и депутатщ	2010 гъэм жэпуэгъуэм и 19-м	Сыхьэти 10.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 13.00-м нэсыу Сыхьэт 14.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 17.00-м нэсыу
6.	Быф Заур Жэмал и къуэр Ахъуэхъу Къанщобий Мухьэмэд и къуэр	КъБР-м и Парламентым и депутатщ КъБР-м и Парламентым и депутатщ	2010 гъэм жэпуэгъуэм и 20-м	Сыхьэти 10.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 13.00-м нэсыу Сыхьэт 14.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 17.00-м нэсыу
7.	Дэш Хьэсэн Іэулэд и къуэр Абазэ Виталий Владимир и къуэр	КъБР-м и Парламентым и депутатщ ЩІыпІэ самоуправлензм и Налшык къалэ Советым и депутатщ	2010 гъэм жэпуэгъуэм и 25-м	Сыхьэти 10.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 13.00-м нэсыу Сыхьэт 14.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 17.00-м нэсыу
8.	Соблир Антемыркъан Іэбу и къуэр Бебуэнэй Аслъэн Зулымбий и къуэр	ЩІыпІэ самоуправлензм и Налшык къалэ Советым и депутатщ КъБР-м и Парламентым и депутатщ	2010 гъэм жэпуэгъуэм и 26-м	Сыхьэти 10.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 13.00-м нэсыу Сыхьэт 14.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 17.00-м нэсыу
9.	Іэпщэ Заур Борис и къуэр Узлджэр Амур Мушэхьид и къуэр	КъБР-м и Парламентым и депутатщ ЩІыпІэ самоуправлензм и Налшык къалэ Советым и депутатщ	2010 гъэм жэпуэгъуэм и 27-м	Сыхьэти 10.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 13.00-м нэсыу Сыхьэт 14.00-м щыщІэдзауэ сыхьэт 17.00-м нэсыу

Сабий куэдым я дадэ Iумахуэ Щомахуэ Амырхъан 100

УщIехъуэпсэн бгъэдэлът абы

Щыпсэуа зэманым зыдезыгъэкIуу къэгъэгурыкIуахэм ящыщт 1910 гъэм Къаншуей (Курп Ищхъэрэ) къыщалъхуа Щомахуэ Амырхъан. Ар къызыхэкIар езым и дуней те тыкIарами, Iэдэбу, хьэл-щэн зэпIэзэрыт иIэу зэрыщытарами, и тэмакъкIыхьагъкIэ къихьами, зэманыр къызэрыгурыIуэн акъылрэ щIэныгъэрэ зэрыбгъэдэлъарами - сытым кърикIуами, Амырхъан и Iуэхур щыIея къэхъуауэ къыщIэкIынкъым. Ар Iей-тIэ? Апхуэдэ цIыхум уехъуэпсэн хуейуэ аращ.

УЩIЕХЪУЭПСЭНИ бгъэдэлът абы: щIэныгъэ иIэт, гъащIэм зыдригъэкIуфырт, къыхуагъэфащэ лэжьыгъэ IэнатIэхэр зэмыщхьми, ар псоми дэгъуэу хэзагъэрт. Къуажэ школри, егъэджакIуэхэр щагъэхьэзыр техникумри, институтри зэщIигъэхьа нэужь, Щомахуэр езыр егъэджакIуэ, итIанэ еджапIэм и унафэщI мэхъу. ДэнэкIэ игъазэми, и пщэ къыдалъхьэ къалэныр тэмэму зыгъэзащIэ адыгэ щIалэм и лэжьыгъэм хуэфащэ гулъытэ имыгъуэтуи къанэркъым: зи ныбжьыр илъэс 28-рэ фIэкIа мыхъуа Щомахуэ Амырхъан 1938 гъэм ягъэув адыгэбзэкIэ къыдэкIыу щыта «Социалистическэ Къэбэрдей-Балъкъэр» газетым и редактору. ИтIанэ Щомахуэр ягъакIуэ партым и Бахъсэн райкомым и япэ секретару. Нэхъ иужькIи абы къулыкъу IэнатIэ зыбжанэ зэблихъуащ: политикэмрэ щIэныгъэмрэ гъащIэм щыпхыгъэкIыныр зи къалэну щыта «ЩIэныгъэ» обществэм, ди тхылъ тедзапIэм я унафэщIу, республикэм щIэныгъэ Iуэх ухэмкIэ и министру, «Къэбэрдей пэж» газетым и редакторым и къуэдзэу лэжьащ.

А псоми нэмыщI, Къэбэрдей-Балъкъэрым и ТхакIуэхэм я союзым 1958 гъэм къыдигъэкIыу щIидза «Iуащхьэмахуэ» журналым и япэ тхьэмадэу щытар Амырхъанщ. Шэч хэлъкъым, «Iуащхьэмахуэр» адыгэ лъэпкъым, ди щэнхабзэм махуэ тхуэхъун папщIэ, Щомахуэм IуэхуфI куэд зэрилэжьам - абы и зэманым журналым къешэлIа хъуат жыджэру ди литературэм хуэлажьэ тхакIуэ нэхъыжьхэри а лъэхъэнэхэм къызэщIэрыуауэ щыта щIалэгъуалэри.

Журналым и гъуэгуанэр дахэ, узыншэ хъун папщIэ, абы лэжьэгъу ищIа тхакIуэ, журналист, критикхэм я фэгъу щIалэ Iэзэхэм хуэдэхэр гъуэтыгъуейт: Шэвлокъуэ Петр, Мысачэ Петр, Шырыт Хьэтызэ, КIурашын БетIал. Журналым и унафэщIу щытыныр ауэ сытми пщэрылъ къыщащIатэкъым абы - Амырхъан тхэным зэрызрипщытрэ куэд щIат. Критик Сокъур Мусэрбий зэрыжиIэу щытам тепщIыхьмэ, и ныбжьыр илъэс 18-м иту Щомахуэм и япэ усэ газетым къытехуащ. ИтIанэ, илъэситI-щы нэхъ дэмыкIыу, Амырхъан и усэхэр къытрадзэ «Япэ лъэбакъуэ» альманахым.

Амырхъан гъащIэм, зэманым тэмэму зыдригъэкIуфу зэрыщытам и нэщэнэщ абы пасэу гу зэрылъитар адыгэ литературэр нэхъ зыхуэныкъуэ Iуэхугъуэхэм: сабийхэм яхуэтхэным хуэфащэ гулъытэ зэримыгъуэтым. КъыжыпIэ хъунущ а никъ усаныгъэр гъэзэкIуэжыным япэ дыдэу зезыпщытар Щомахуэ Амырхъану. Дыгъ уасэ еджакIуэу, егъэджакIуэу щыта, иужькIэ гъащIэм и курыкупсэм хэту, цIыхухэр нэхъ зыхуэныкъуэ-зыщIэупщIэхэр зылъагъуу къекIуэкI адыгэлI набдзэгубдзаплъэм и къалэмыпэм куэду къыщIэкIыу хуожьэ сабийхэр зэрагъэIущ, Iейр зищIысымрэ фIыр зыхуэдэмрэ цIыкIухэм заребгъэлъагъун усэхэр. Ауэ щыхъукIи, Амырхъан сабийхэм я нэм щIиIуркъым баштекъузэ гъэсэныгъэ «гъуущэр».

Сыт хуэдэ хьэл-щэн мыхъ умыщIэм темытхыхьми, Щомахуэр сабийхэм яхуэгуапэщ, яхуэбзэIэфIщ, ар абыхэм зэратехъущIыхьыр жэм лъакъуэ шкIэ иукIыркъым жыхуаIэм хуэдэущ. Шэч хэмылъу, арат езы усакIуэри сабийхэм фIыуэ къыщIалъагъур.

Амырхъан и гъусэу литературэм теухуа зэIущIэхэм ухэтыну школхэм е балигъхэм я лэжьапIэхэм укIуамэ, сытым дежи а зэхуэсхэм бжьыпэр щызыубыдыр Щомахуэрт - абы и сабий усэхэрат инри цIыкIури нэхъ дэзыхьэхыр. Дауэт-тIэ абы узэремыхъуэпсэнур? Япэрауэ, езыр гушыIэ дахэ зыхэлъ нэхъыжьыфIу, уигъэгушху эу къыпхэтмэ, къимыдэкIэ, уи тхакIуэгъур зэрагъафIэм, зэраIэтым уэри ущIэфIыкIмэ… ПцIы щхьэ упсын хуей, Амырхъан и гъусэу уежьамэ, уи пщIэри нэхъ ин хъуауэ, уи щхьэри нэхъ Iэтауэ къэбгъэзэжырт. Сабийхэм я закъуэкъым Щомахуэ Амырхъан зыхуэтхэу щытар - абы и къалэмыпэм къыщIэкIащ публицист тхыгъэхэр, рассказхэр, повестхэр, пьесэхэр, романхэр. Абы зэридзэкIащ нэгъуэщI усакIуэхэм я тхыгъэ куэди. Дауи, а псори къалъытащ Щомахуэ Амырхъан 1949 гъэм СССР-м и ТхакIуэхэм я союзым щыхагъэхьэми, абы а гъэ дыдэм ди республикэм гъуазджэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ цIэ лъапIэр къыщыфIащами. А псори гурэ псэкIэ къилэжьащ зи къалэмыпэм тхылъ тIощIырыпщI нэс къыщIэкIа, абыхэм ящыщ куэд, Мэзкуурэ Налшыкрэ я мызакъуэу, нэгъуэщI къалэхэми къыщыдэзыгъэкIа Щомахуэ Амырхъан.

Шэч къытетхьэркъым, ди лъэпкъ литературэми хэлъхьэныгъэшхуэ хуэзыщIа, лIэщIыгъуэ никъуэм щIигъуауэ къыдэкI «Iуащхьэмахуэ» журналым и япэ редакторуи щыта, ар гъуэгу тэмэм тезыгъэува Щомахуэ Амырхъан и фIыщIагъэхэр зэрымыкIуэдынум. Езыр 1988 гъэм дунейм ехыжами, апхуэдэ цIыхухэм я цIэр щэнхабзэми щIэныгъэ Iуэхухэми къыхонэ, ахэр ящыгъупщэжи хабзэкъым.

ЕЛГЪЭР Кашиф.

Урысейм и ТхакIуэхэм я съездым кърагъэблэгъахэм яхэтщ ди республикэм икIа усакIуэхэу Елгъэр Кашиф (1), Щомахуэ Амырхъан (2), Макитов Сэфар (3) сымэ. *1970 гъэ*

Ди тхакIуэхэу ХьэхъупащIэ Хьэжбэчыр, Щомахуэ Амырхъан, Отаров Керим, Макитов Сэфар, Елгъэр Кашиф сымэ. *1968 гъэ*

Адыгэ сабий литературэм и зэхэублакIуэхэм, абы и зыужьыныгъэм хэлъхьэныгъэфI хуэзыщIа ди усакIуэ нэхъыжьхэм ящыщщ Щомахуэ Амырхъан. ЩоджэнцIыкIу Алий и ужькIэ абы хузэфIэкIащ ди сабий литературэр гъуэгуанэщIэ тригъэувэн. УсакIуэм и IэдакъэщIэкI тхыгъэхэм я нэхъыфIхэр ди щIэблэм и гъащIэмрэ и IуэхущIафэхэмрэ ятеухуащ. Абы и тхыгъэхэм IупщIу къыхощ щIалэгъуалэм я псэукIэр, хьэл-щэныр, гурыгъугурыщIэхэр. Щомахуэм итхащ сабийхэми балигъхэми гурыхь ящыхъуа усэхэр, рассказхэр, очеркхэр, баснэхэр, повестхэр, романхэр, пьесэхэр. Тхыгъэ лIэужьыгъуэ куэду зэхэлъ литературэ лэжьыгъэм къыдэкIуэу, Амырхъан щIыхь зыпылъ жылагъуэ лэжьыгъэ щхьэпэ зыбжанэ игъэзэщIащ. Ар хэкулI ахъырзэману щытащ.

Iэужьыфlымрэ лъэужь дахэмрэ

УСАКIУЭМ и тхыгъэхэр 1932 гъэм дунейм къытехьэу хуожьэ, ахэр газетхэмрэ «Япэ лъэбакъуэ» альманахымрэ къытрадзэу щIадзэ. Щомахуэм и япэ тхылъыр - «Сабийхэм папщIэ усэхэр» - 1949 гъэм къыдэкIащ. Амырхъан сабийхэм папщIэ усэ тхыным нэхъ ерыщу зыщрита зауэ нэужь зэманым адыгэ литературэр икъукIэ къулейсызащ апхуэдэ тхыгъэхэмкIэ. ЩоджэнцIыкIу Алий, КIыщокъуэ Алим, Шортэн Аскэрбий, Елбэрд Хьэсэн сымэ я тхыгъэ мащIэхэрт ди щIэблэм бгъэдалъхьэну щыIэр. Мис апхуэдэ бгъэдыхьэкIэ худиIэу деплъмэ, гурыIуэгъуэ мэхъу Щомахуэм и япэ тхылъым и мыхьэнэр. А зэманым (1949 гъ.) къыщыщIэдзауэ усакIуэм и тхылъ щэщIым нэс адыгэбзэкIи урысыбзэкIи къыдэкIащ.

Амырхъан и тхылъхэм я куэдагъымрэ абыхэм ящыщ зыбжанэм я фIагъымрэ тхакIуэм и пщIэр лъагэу къаIэтащ. Абы и тхылъ щхьэхуэхэр зэрадзэкIащ адыгеибзэкIэ, аварыбзэкIэ, азэрбайджаныбзэкIэ, балъкъэрыбзэкIэ, белорусыбзэкIэ, осетиныбзэкIэ, украиныбзэкIэ, урысыбзэкIэ. Ар щыхьэт тохъуэ Щомахуэм и тхыгъэхэм гулъытэшхуэ зэрыхуащIам.

Сабийхэм папщIэ Амырхъан итха усэхэмрэ рассказхэмрэ ухуэкIэ хьэлэмэт яIэщ, ахэр Iуэхугъуэ зэмылIэужьыгъуэхэм теухуащ, зэхэщIыкIыгъуэу икIи щIэщыгъуэу гъэпсащ, абыхэм гъэсэныгъэ-ущииныгъэ къару лъэщ ябгъэдэлъщ. Щомахуэм и усэ нэхъыфIхэм ящыщщ куэдым макъамэ щIалъхьауэ уэрэду жаIэ.

УсакIуэр балигъхэми яхуэтхащ. Абы и Iэдакъэм прозэ тхыгъэ зыбжанэ къыщIэкIащ, псалъэм папщIэ, «Бгъэжьым и къуэ», «Колхозыр мафIэ лыгъэм щыхэтам» повестхэр, «Бгырыс шухэр», «Тэрч Iуфэ къыщищI пшэплъ» романхэр, «Нырес фи деж си псалъэр», «Шу», «Шы лъэ макъ» усэ тхылъхэр, нэгъуэщIхэри. Ахэр псори зытеухуар гугъуехьакIуэм и псэукIэрщ, и гъащIэрщ, и дуней тетыкIэрщ, и IуэхущIафэхэрщ.

Щомахуэм и къалэмыпэм къыщIэкIащ драмэ тхыгъэ зыбжанэ. Абыхэм ящыщщ «Арат зэрыхъун хуеяри», «ДжэдыкIэ матэ», «Мыбдежым гъуэгущхьэр щызэхокI», «Суд пащхьэм» пьесэхэр. 1960 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр АССР-м ЩэнхабзэмкIэ и министерствэм иригъэкIуэкIа литературэ зэхьэзэхуэм саугъэт къыщихьащ «Мыбдежым гъуэгущхьэр щызэхокI» пье- сэм.

Зыпэрыта IэнатIэхэм щиIа фIыщIэри 1938 гъэ лъандэрэ ТхакIуэхэм я зэгухьэныгъэм хэту къалэмыр щIыхь пылъу зэригъэлажьэри къалъытэурэ, ар мызэмытIэу Къэбэрдей-Балъкъэр АССР-м и Совет Нэхъыщхьэм и депутату хахащ, Къэбэрдей-Балъкъэр обкомым хэтащ. Иджырей адыгэ литературэмрэ лъэпкъ щэнхабзэмрэ, тхыбзэмрэ гъуазджэмрэ зегъэужьынымкIэ лэжьыгъэ щхьэпэ зыбжанэ игъэзэщIащ Щомахуэм. Ахэр лъэужьыншэу кIуэдакъым: абы къыфIащащ «Къэбэрдей-Балъкъэр АССР-м гъуазджэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ», ди республикэм и цIыхубэ усакIуэ цIэ лъапIэхэр. Абы кърагащ «ЩIыхьым и дамыгъэ» орденитIрэ медаль зыбжанэрэ, ЩIыхь тхылъхэмрэ ахъшэ саугъэтхэмрэ. Абыхэм Щомахуэм и пщIэр лъагэу къаIэтащ.

Куэдрэ хьэлъэу сымэджа нэужь, и ныбжьыр илъэс 78-м иту, 1988 гъэм бадзэуэгъуэм и 13-м дунейм ехыжащ сабий усакIуэ цIэрыIуэр, тхакIуэ, жылагъуэ лэжьакIуэ IэкIуэлъакIуэр. Ауэ ар и тхыгъэ щхьэпэхэмкIэ къыхэнащ илъэс 56-кIэ зыхуэлэжьа адыгэ литературэм. Щомахуэ Амырхъан хузэфIэкIащ езыр къызыхэкIа лъэпкъым Iэужь къулейрэ лъэужь дахэрэ къыхуигъэнэн. Ар абы и фэеплъ нэхъыфIхэм ящыщщ. Щомахуэр къызэрытхэмытыжрэ илъэс 22-рэ хъу пэтми, щыпсэуами хуэдэу, абы иджы- ри «сабийгъэгуфIэкIэ» йоджэ.

«Сабийхэм папщIэ усэхэр» япэ усэ тхылъым IэдакъэщIэкI куэд иткъым, абы хыхьар итхахэм я нэхъыфIырщ. Псом хуэмыдэу сабийхэм гурыхь ящыхъуауэ щытащ «Аргъуей псыгъуэ», «ДжэдэхъуэжьымрэжыIэмыщIэмрэ», «Джэдуупщ - дзыгъуэм япщ», «Мэлыхъуэхьэ» усэхэр. АтIэми абы ита усэхэмкIэщ Щомахуэр тхылъеджэхэм къызэрацIыхуар. 1958 гъэм къыдэкIащ «Унэ нэху» зыфIища етIуанэ тхылъыр. УсакIуэр апхуэдэу зэджэр ди Хэку хуитырщ. Абы ит усэхэм къыщыгъэлъэгъуащ мамырыгъэм хапIыкI щIалэгъуалэм и псэукIэр зэрыдахэр, зэрынасыпыфIэр.

Ди сабийхэри балигъхэри хуабжьу щыгуфIыкIащ 1958 гъэм къыдэкIа «Зэраншу» усэ тхылъым. Абы итщ гупсысэ къабзэкIэ гъэнщIа «ДэгунэпцI», «Зэраншу», «Мышынэж», «Фэеплъ лъапIэ», «Хьэлэлыгъэ» усэхэр, «ЛIыгъэр щагуэш махуэм» поэмэр.

Сабиигъуэр дахэу къыщыгъэлъэгъуащ Щомахуэм и усэ зыбжанэм. Апхуэдэхэщ «Еджэ, лажьэ», «Мамэ и нэху», «Си къуажэ», «Фэеплъ лъапIэ», «Хэт и анэ?», «Чэрим хуэдэ фэ къыфхэт?» усэхэм, нэгъуэщIхэми.

«Волгэ-Дон», «Ди хэкур», «Дунейм и нур», «Къуажэ гъукIэ», «Мэз сатырхэм», «Мэз сатырхэр дэ хыдосэ», нэгъуэщIхэми щIэблэр балигъхэм я IуэхущIафэ дахэхэм щыгъуазэ хуащI, зыдэплъеин зэраIэр ирагъэлъагъуу. «Ин жыIэ цIыкIу Iуатэщ» жаIэ хабзэщ. Сабийуэ ялъэгъуар е зэхахар цIыхухэм я гум нэхъ къинэуи ябж. Ар фIыуэ зыщIэ усакIуэм сабийхэр еущий и усэхэмкIэ. Апхуэдэуи ауан щIыпхъэхэри усэхэмкIэ ещI, абыхэм щIэблэр фIым къыхураджэ, Iейм гущыкI хурагъэщI. Апхуэдэхэм щыщщ «Бзэгуцэ», «ГущIэгъуншэ», «Дахэлинэ», «Сигугъати щэху пхуэIыгъыну», «Псыхьэ сыкIуэм, ауан сащIыр», «ЛIым ялейуэ къыщохъужыр», «Хэлъын хуейуэ арщ цIыхугъэ», «Фыхуэзакъэ Чэрим хуэдэ» усэхэр.

«Сабийхэм папщIэ фтхы, зэхэфлъхьэ тхылъхэр, ауэ а тхылъхэм яфIэфIу икIи яфIэщIэщыгъуэу балигъхэри къеджэну, къызэреджэуи и гукъэкIыжхэмкIэ и сабиигъуэ нэхум къыщыхутэжын хуэдэу…» - жиIэгъащ критик Белинский В. Г. Апхуэдэу тха хъуащ Щомахуэ Амырхъан и сабий усэхэм ящыщ куэд. УсакIуэр фIыуэ щыгъуазэт сабийхэм я психологием, я хьэл-щэным, я хъуэпсапIэхэм.

ИщхьэкIэ къызэрыхэдгъэщащи, Щомахуэм и мащIэкъым балигъхэм папщIэ итха усэхэри. Ахэр нэхъыбэу щызэхуэхьэсащ «Нырес фи деж си псалъэр», «Шы лъэ макъ», «Шу» усэ тхылъхэм. Мы тхыгъэхэр теухуащ Хэкум, адэ щIыналъэм, лъэпкъ хабзэм, нэмысым, цIыхугъэ лъагэм, цIыху гуащIафIэхэм, нэгъуэщI Iуэхугъуэхэми. Щомахуэм и усэхэр сыт щыгъуи ущиякIуэ пэжщ. Ди лъэхъэнэм и плъапIэхэр гъуазэ ищIурэ, усакIуэм емышыжу къиIэтащ щIалэгъуалэр гъэсэным епха нэщэнэхэр, ауэ нэхъыбапIэм апхуэдэ Iуэхухэр зрипхыр цIыхухэр щIэм, дуней зытетым хуэгъэушынырщ, нэмысрэ хабзэрэ зыхалъхьэнырщ, цIыхубэм къадэгъуэгурыкIуэ щапхъэ лъапIэхэр гъащIэм щахъумэным хуэгъэсэнырщ… Нэхъыбэрэ усакIуэм и нэIэ зытригъэтар ди щIыпIэм и щIэблэрщ, абы и дуней тетыкIэрщ, ахэр пэжыгъэм- рэ цIыхугъэмрэ, лэжьы- гъэфIымрэ Хэкур фIыуэ лъагъунымрэ, зэныбжьэ-гъугъэмрэ къуэшыгъэмрэ хуэущиинырщ, хуэгъэсэнырщ.

Щомахуэм и поэмэхэм щыщу гу нэхъ лъытапхъэщ «ЛIыгъэр щагуэш махуэм», «Шу» жыхуиIэхэм. И прозэ тхыгъэхэми пьесэхэми хэтщ гупсысэ гъэщIэгъуэнхэр зи лъабжьэхэр, абыхэм щхьэхуэу уатепсэлъыхь хъунущ.

ЕРЖЫБ Аслъэн,
педагогикэ щIэныгъэхэм я кандидат.

Щомахуэ Амырхъан и усэхэр

Школ зи щыпэкIуэхэр

ГуфIэгъуэшхуэ я нэгу щIэту
ЩIыкIухэр нобэ нэху къекIащ.
УэфIу, дыгъэр къащхьэщыту,
Я уэрамхэм къыдэкIащ.

Бжьыхьэ махуэр ягъэлъапIэ,
Школым ахэм я щыпэкIуэу.
МакIуэ пIащIэу я хъуэпсапIэм,
Нэжэгужэщ, уеплъам гуакIуэу.

МакIуэ зейхэм ядэщIыгъуу,
Формэ дахэ хэти щыгъыу,
Удз гъэгъахэр IэплIэм изу,
Дэрэжэгъуэр я гум щызу.

«Фыкъеблагъэ, фыкъеблагъэ!» -
ЕгъэджакIуэр ахэм IуощIэ,
Удз гъэгъакIэ ар щIагъанэ,
ЯгукIи ахэр зэкIэропщIэ.

ЕгъэджакIуэр япэ иту
Ахэр иджы школым щIохьэ.
ЩIохьэ дахэу зэбгъурыту,
Я гугъэфIхэр ахэм щIахьэ.

Нэхущ классыр, хуитщ классыр,
Партэ лахэр мэлыд, дэгъуэщ -
ТIурытIыххэу зэбгъэдэсыр, -
Ялъагъу псори я щIэщыгъуэщ.

Я буквархэр, хьэрфхэр пIащэу,
Кърат псоми, ари пщIэншэу.
Зэи уи гум щымыгъупщэу,
Итщ сурэтхэр, щIащ дагъуэншэу.

Еджэ иджы, зи школ кIуэгъуэ,
Зи гъуэгу дахэ, зи гъуэгу нахуэ!
УиIэщ школу унэ дэгъуэ,
Уэ щIэпхьауэ лъапэ махуэ!

Зэраншу

Джэдхэр къакъэу, зэрызехьэу,
Бжьыхьым, бэкхъым ныдолъей.
Хэту пIэрэ зэранзехьэу
Хьэблэ джэдхэр зыгъэлъейр?

Джэду хуэзэм, къеубыдри
Ирегъэщlыр ислъэмей.
Лъэрмыхь хуэзэм, ireудри,
Холъэджэжыр бэрэжьейм.

КъытекIуэну нэхъ лъэщ хуэзэм
Хьэ сабыру зеущэху,
Лъакъуэ псыгъуэр щIэкIэзызэу,
Шэхум хуэдэу и фэр поху.

«Хьэф, хьэф!» жиIэу, башкIэ пыджэу
Гъунэгъухэр къыдегъэж.
Лыжьыр шхыдэу къыкIэлъыджэу
Уэрам пхэнжым зыдедзэж.

Чышым тесу къыдэжамэ,
Псоми жаIэр: «Мес шууейр!
Зэран хъунущ ар ежьамэ,
Ар сыт щIалэ, а щIыкIейр?»

Школым щIэсмэ: «Мыр сыт?» жаIэу,
ТIысыпIэншэщ, мэкъуейщIей.
Перор хиIуу, зикI мыдаIуэу
Къыбгъурысыр дрегъэлъей.

Нықъуэкъуэхыу мис а щIалэм
И деджагъур партэм деху.
Лъакъуэр щIидзрэ игъэджалэм,
Игу зэгъауэ жеIэр: «Уэху!»

Ауэ доскам ираджамэ,
ЩIалэр мэхъур зэуэ къыкъ.
И урокыр имыджамэ,
ЖеIэр узу и тэмакъ.

Псэлъэжыфу къыпхуэщIэнкъым,
Дэгуи хъуауэ къыбжиIэнщ.
Сыти жеIэ, зыхищIэнкъым,
Iэмал куэдым ар еIэнщ.

«ЩIакъуи» хъуауэ, мащIэу хэщIэу,
Доскам щIалэр къыIуокIыж.
КъыщыщIари къыпхуэмыщIэу
Партэм щатэу дотIысхьэж.

Ауэ еджэн яухакъэ -
И «уз» псори мэкIуэдыж.
Школ уэзджынэр зэ къеуакъэ -
Школым япэ къыщIожыж.

Унэм кIуэжу ар гъуэгу тетым,
Хамэ хадэм щхьэдолъыхь.
Хъуа-мыхъуами зыгуэр пытым,
ЕфыщI жыгыр, напэтехщ.

Хэт ищIэну и унэщIэр
Ди школ хабзэм щхьэдэхам?
Хэту пIэрэ абы и цIэр
Ныбжьэгъу напэр тезыхам?

КъеупщIамэ ящибзыщIу,
И цIэ дыдэр абы Шущ.
ЩIэфIэщ джанэ сэ хуэзмыщIу
ФIэсщащ абы Зэраншу!

Хэту пIэрэ зи букварыр?

Хэту пIэрэ зи букварыр
Нэщхъей дыдэу цIыкIухэм къеплъыр?
Сыту пIэрэ хуэмыгъэвыр,
ЖимыIэфуи и гум илъыр?

И жинт тIэкIури, еплъ, чэтхъащи,
Тхылъым ещхьу фэ тетыжкъым.
Напэ къэси зэIытхъащи,
ЗэкIэлъыкIуэу уеджэ хъужкъым.

ЩIэплъ, ирикIуэ уэ а тхылъым -
Бжьыгъэ защIэщ напэ къэскIэ.
Бадзэ щощтэ фIейуэ телъым, -
Аращ жаIэр, ар щалъагъукIэ.

Напэ куэди шакъэ защIэщ,
Хьэрф итауэ къыпхуэщIэжкъым.
Ар зейр иджы, улIым, къащIэ,
Дуней тхылъым илъагъужкъым.

И лъэгущIэтми едэр тхылъыр,
Ехуэхами къищтэжынкъым.
И жагъуэгъуущ ар зэреплъыр,
МафIэм исми игу щIэгъункъым.

Щылъщ букварыр, сабэхъумэу,
Зэзэмызи ар мэкIийр.
Хэту пIэрэ зымыхъумэу
ЛъаIуэу и Iэр зыхуишийр?

«Хъунут иджы зейр къыджепIэм,
ЗыщIар тхылъыр шхыдэрей!»
Ари, цIыкIухэ, щэхуу вжесIэм:
Ди Бот щIалэрщ - аращ зейр.

Дыхуейкъым зауэ!

ГущIэгъуншэу бзаджэщ зауэр,
ЩIыхум и гум и шэр хедзэ.
Унэ къэскIи щIехьэ гуауэр,
Губгъуэм, гъавэм мафIэ щIедзэ.

ЩIыху жагъуэгъухэм щIыр зэIащIэр,
ЗэщIагъэстри зауэ гуащIэ.
Анэ мащIэ ягъэгызкъым,
Сабийм щхьэкIи я гур узкъым.

Ауэ дэри - зыхыдощIэ,
Мыр зи псалъэм хуэтщIу фIыщIэ:
«Сабий псоми - мамырыгъэ!
ЖыфIэу псоми зыкъэфIэт.
Ямылъагъуу зауэ лыгъэ,
Дунейм хуиту тхутрет!»

Дэри щIэблэу дунейм тетыр,
Псэун, лэжьэн хуейуэ щытыр
ТфIэфIщ ди псалъэ къыщIэдэIум,
ФIым хуезыджэу щIым щыдгъэIум:

«Дякум дэлъым ныбжьэгъугъэ,
Хъункъым дунейр шэ зекIуапIэ,
ЩыIэнщ щIылъэм мамырыгъэ,
Абы нэхърэ сыт нэхъ лъапIэ!

Дыхуейщ хэти зэкъуэтыгъэм,
Дыщымыту ди щхьэ закъуэу.
ЩIрекъу хэти мамырыгъэм,
Къару псомкIи зыщIигъакъуэу.

Ди гур, ди псэр зэрыгъуэтым,
Щепсынщ дунейм, щепсынщ дыгъэр.
Зы бынунэу дызэкъуэтым,
ТекIуэнщ зауэм мамырыгъэр!

А насыпыр зи гурацэм
Игъуэтынущ гъуэгу нэхъ захуэ.
Дызэгъусэу зы Iуэху дещэм,
Тхуэхъунщ гъащIэр псоми махуэ!»

Пшэ темылъу щрет уэфIу
Сабий псоми я дунейр!
Сабиигъуэр сыткIи IэфIу
Ахэрщ - щIэблэрщ зыхьын хуейр.

Сабий псоми - мамырыгъэ!
ФIы зигу илъхэм ар къыжаIэ.
Гуауэ къэзыхь зауэ лыгъэ
Дэнэ щIыпIи щремыIэ!

Хьэндырабгъуэ

- Сыту дахэ хьэндырабгъуэр.
СлъагъухункIэ согъэщIагъуэр. -
ЖеIэр гуфIэу Таужан,
Хъуауэ и гур абдеж жан.

ЗагъэпскI цIыкIухэм, гуэлым хэсу,
АдкIэ-мыдкIэ псы яутх.
Нэгъуэщ гупи, Iуфэм Iусу,
Бдзэжьей йощэ, яIыгъщ къунтх.

ЗызыгъэпскIхэм къахыхьауэ
Хьэндырабгъуэм къелъэтыхь.
«Псыф мэхъу», жиIэу игу къихьауэ
Таужаныр хэтщ бэлыхь.

НылъоIэсри псы яутхыр,
Хьэндырабгъуэр къолъэхъшэх.
Псым къыхохуэ ар арыххэу,
Таужан мапхъуэри къыхех.

Ар «йоIэзэ» хьэндырабгъуэм,
Дыгъэ къепсым ирегъэу.
«Лъэтэжыфым арат губгъуэм», -
ЖиIэу йопщэ, жьы щIегъэу.

ЯмыщIэххэу хъуащ псыIэгъэ,
КъыфIощI хъуауэ ар уIэгъэ.
И дамитIыр къолэлах,
Хъужкъым ахэр зэкIэщIих.

Таужаным, абдей уеплъым,
Уолъагъу и гур зэрыхэщI.
Йопщэ Iэгум, ар зэрылъым,
Мыпсэужу зэм къыфIощI.

Ауэ дыгъэр къыщытепсэм,
ПсынщIэ дыдэу мэгъущыж.
Хъыджэбз цIыкIур зыхуэупсэм,
ПщIэуэ, и псэр къыхохьэж.

И хущхъуэгъуэр арт къищIауэ, -
Хьэндырабгъуэр мэлъэтэж.
КIэлъоплъ, Iэгур иущIауэ,
ГуфIэжауи псым хопкIэж.

- Ирепсэу, - жи, - сыт псэущхьи,
Ягъэдахэу мы дунейр.
Лъатэу щыти, къэзыкIухьи,
Псори, псори, псэун хуейр!

Зыгъэпсэхугъуэ махуэм Малъхъэдис

● Сабий джэгукІэхэр

ЩІакІуэкъуэплъ

ПШАПЭР зэхэуауэщ щыджэгуу щытар. ЩІалэ щыкІуХэм гупитГ защІ. Абы пхъэидзэкІэ къащІэ техьэнумрэ темыхьэнумрэ. Техьахэм я тхьэмадэр щІакІуэ щагъым (упщІэмэ зы хъыдан гуэрми хъунущ) щІагъэтІысхьэ. УпщІэ ямыІэмэ, и нэхэр щапхэри бжьыхь джабэм деж е жыг пІабжьыбэ тІысыпІэ щащІ. А тхьэмадэм и гупыр зы къэмынэу абы и пІыырщ, и хъумакІуэщ.

Адрей гупыр пъэбакъуэ 30-40 ХуэдизкІэ Іуокіри, я гъунапкъэм зы тур гуэр тращІэ, абы къыфІэмыкІыну. Иджы темыхьакъэм я тхьэмадэм и унафэкІэ щІалэ щыкІуитІ кхъахокІри, адрейхэм я деж хьэщІапІэ е зекІуэ макІуэ. Аэхэр къыщаІэтарГыкІэ, пІыырхэр кьоГуо: -Хэт къакІуэр? - жаІэри.

Мыдрей тІум заущахуаэ икІи жамыІэІауэ адэкІэ кІуатэ хъунущ, пІыырхэр дапщэрэ къэмыгуоуами. Ауэ зэ къызэтеуІыпІуэ адэкІэ щІадзэжу кІуатэу хэтхьым.

ЩІалэ щыкІуитІыр зыри жамыІэу лъэбакъуэ ныкъуэ нэхъ мыхъуми, ячурэ кІуэтэхукІэ, пІыыр хэми абы я бгъуитІыр яІыгъыу, ауэ абы-хэм лъэбакъуитху-хыкІэ апэжыжьэу и щІыб защІ, икІуэтурэ. ЩІалэ щыкІухэр щыкІуатэкІэ пІыырхэр абы я щІыбагъым къыдэнэу хэткъым.

Зекіуэ къэкІуахэр къэпсалъэ нэхъри, я лъакъуэхэр тІэкІу-тІэкІуурэ ягъэкІуатэрэ техьа гупым нэхъри гъунэмкъ ящыкІуатэ, нэхъ къащтэ. Ар лІыгъэу ялытэ. Лъэбакъуэ зытхух нэхъ къэмынэу ахэр тхьэмадэм щыбгъэдыхьэм деж, пІыырхэр нэхъри зэрогъэкІиІ: «Хэт къэкІуа, хэт къэса? - Ауэ тхьэмадэр къэмыупщІауэ хъущІэхэм (зекІуэлІхэм) зыри жаІэркъым, пІыр хэми, псалъэ, зэрыгъэкІий мыхъумэ, зыри ящІэркъым.

Сытми, щІакІуэм къыкІуэпІэ тхьэмадэм хьэщІэхэр къэкІуэтэжкІэ щІэмыупщІэурэ ахэр гъунэгъу зыхуеящІ, ауэ къэувыІауэ щІлъагъукІэ щІоупщІэ:

- Хэт фыхъуну, дэнэ фыкъакІа?

- Дэ дыхьэщІщ, - жаІэ щІалэ щыкІуитІым, зэрыхъукІэ я макъыр яхъуэжри. АдэкІэ абы пащэІаркъым, нэхъ мащІэрэ зэрыпсэльэным хэтщ.

Хэгъэрейхэр, тхьэмадэри яхэту, яужь нтщ хьэщІэхэр къагъэпсэльэну. Абы Іэджэ жраІэ, чэнджэщ ират, йопущІхэр:

- Ди хьэщІэщыр фцІыхуэрэ? Феблагъэ абыкІэ, пщІантІэм хьэ дэлъхьэм... Нэгъэущ Іэджэхэри къраГэкІуэжі.

ИкІэм-икІэжьым хьэщІэхэм зэпеуэу жаІэн хуейщ: дэ дыхьэщІэкъым икІи дызекІуэлІкъым, мыр Дыгъэвщ, сэ сы-Мыщэщ, е мыр абрэджщ, сэ сышьдыхъэщ. Абы и ужькІэ щІакІуэ щІагъым щІэс тхьэмадэр, ахэр я макъкІэ къыхуэщІыхуами къыхуэмыщІыхуами зэхэгъэж имыІэу, ящІэгуо:

- Дыгъужьыр е абрэджыр Іэкъуэмщ, Мыщэр е шыдыхьэр Ахьмэщ.

А тІыри я макъкІэ тхьэмадэм къищІыхуфамэ, зыкъагъэкІэрахъуэри псынщІэу къыщІоцІыпхьжьхэ, пІыырхэм зыкъэрамыгъэубыдыным хэту, зыщІадз-зыкъыщІадзу. Мыщэмрэ дыгъужьымрэ къаГэщІэмыхьэІауэ турым деж къэсыжамэ, абы и гъусэхэм я Іэкэ зэрыубыдауэ хъуреягъэ щытщи, тІум я Іэр зэроутІыпщ (кхэбжэ ящІри), къэсыжаХэр пщІантІэм дагъэлъэдэжьну.

КъэхъункІэ мэхъу ахэр кІэщІу къэзыхъу пІыырхэм ящыщи щІихьэу а пщІантІэм къыдэхутэщ. Абы щыгъэ ар езыр гъэр хъуауэ аращ.

ЩІакІуэ щІагъым щІэс тхьэмадэм щІалэ щыкІуитІым я зыр къищІыхуу адрейр къэкъуэмыщІыхуамэ, пІыырхэм закъэримыгъэу-быдыну къыщІэщІывэжьыр къищІыхуаращ. Адрей къимыщІыхуам езыр зэгуакІуэр (дауи, абы къыхишыр пІыырхэм ящыщ нэхъ жэр, и гупым щыкІэ нэхъ щыгъуэ ящІыр щыкІуатэ, ауэ щІихьэу а пщІантІэм ящІыбкІэ ягъэтІыс.

Ауэ мыдрей гупым я пщІантІэм дэлъэдауэ гъэр ящІар яГъэтІысыркъым, атІэ яхэту здагъэджэгу, ауэ зыщІапІэ, зекІуэ ягъакІуэркъым. Апхэздэуэрэ зы гупым тхьэмадэм фэжьІа къэмыпхьжыхукІэ гъэр ящІамэ, дауи, а гупыр хонэ, техьа-темыхьами. Тым щыгъуэми, гупхэм зызэрахъуэкІри, джэгум щІадзэж.

МАФІЭДЗ Сэрэбий.

Мэл тхьэмщІыгъуныбэ

МЭПЫМ и кІэтІий гъумыр ягъэкъабзэри, псы щІыІэкІэ яльэс, тхьэмщІыгъур бэлагъкІэ яуб, лы лъахъцэр къыхах, хуэтІатІэу Іэкіэ япІытІ, мывэ хищІамэ къыхах. Абы мыцІыкІу дыдэу зэпыупщІа щэ тхъурымбэ, бжьыныщхьэ упщІэта, шыгъу, шыбжий плыжь, бурщ, бжьыныху, джэдГын халЪхьэ, псы щІыІэ хакІэри фІыуэ зэІащІэ. ИтІанэ кІэтІий гъумыр тхьэмщІыгъумкІэ якудэ, и кІапэр папхыкІ. Ар шыуаным иралъхьэ, щІигъанэу псы хуабэ щІакІэ, шыгъу хадзэри, тхьэмщІыгъуныбэр къэпщыхь мафІэ щабэм тету яГъавэ. ИрагъэкІэ лэпсым бэлагъкІэ къыхах, Іэнэм тралъхьэ, и кІапэ пыпхыкІар къраГэутІыпщри, бэлагъкІэ и кІыхьагъкІэ тельэщІыхьурэ, бахъэ пщтырыр къраГэкІ. Ар папхыкІыжь, къызыхахэ Іэпсым халъхьэжри хъэзэр хъуху - сыхьэтрэ ныкъуэкІэ яГъавэ. ТхьэмщІыгъуныбэ вар бэлагъкІэ лэпсым къыхахри, тепщэчышхуэм иралъхьэ, и бахъэ пщтырыр зэрыкІуэу и Іуваг ъыр см 1,5-р хъуэ хъурейуэ зэпаупщІ. Ар щъэзпагъэжкІэ зэкІэрымыщэщу, дагъэ къыщІэжу, мэ гуакІуэ къыхихыу щытщ.

Іэнэм щытраГэувэкІэ, пщтыру тепщэчым Іыхьи 3-4 иралъхьэ. Бжьыныху шыпс фалъэ щыкІуІкІэ гъусэ хуащІ. Пластэ хуабэ дашх. Ди зэманым тхьэмщІыгъури, тхьэмбылри, щэ тхъурымбэри лыжьэжым щІагъэкІ, ауэ щэ тхъурымбэр умыхьажу бупщІатэмэ нэхъыфІщ.

Халъхьэхэр (щыхуипІ Іыхьэ):
КІэтІий гъум тхьэщІауэ - узыхуейм хуэдизТхьэмщІыгъуу - г 750-рэ
Щэ тхъурымбэу - г 450-рэ
Бжьын укъэбзауэ - г 50
Бжьныхуу укъэбзауэ - г 30
Псыуэ - г 220-рэ
Шыгъуу - г 17
Шыбжий фІыцІэу - г 2

● Фэ фщІэрэ?

Псэльафэхэм я мыхьэнэр

Іуэху зи Іуэху Іуэху хуозэри, шхын зи Іуэху шхын хуозэ.

Зыгуэр Іуэху е ешын щыхуэзам деж гушыІэ псалъэу жаІэ хабзэщ.

* * *

Изрэ ныкъуэрэ зэрыщІэркъым.

Бейм тхъэмыщкІэр зыхуей, зыхуэныкъуэ, гугъу езыгъэхь сытхэр зэи къыгурыІуэнукъым икІи зэхэщІыкІынукъым, жыхуиІэу.

* * *

Дзыгъуэр гъуэм имыхуэмэ, фаІэпхъкъэбзыкІэрещІэ.

И Іуэхур щІэмыхъум щхьэусыгъуэ къыхуегъуэт.

* * *

Ущыгу укъэзымылъагъум, утэджкІэ укъилъагъункъым.

Гу нэхъ къыслъатэнщ жьпІэу зумыгъэпИй - уфІмэ, щІыхум укъалъагъунщ, укъащІэнщ.

* * *

Дзасэри мылынцІу, ыри мыцІынэу.

АдрейхэмкІи модрейхэмкІи къезэгъыу, я фейдэ пылъу щытщ. Зи Іуэху еплъыкІэ, гуращэ зэщхьэщыкІ щІыхухэр арэзы щІыбкІэ нэхъ щыгъэрагъэпэщ щытыкІэм теуХуащ.

* * *

ХьэщІэр бгыкъум думыгъэпльэй.

Іэнэм пэбгъапльэу куэдрэ щумыгъэс.

ЩАУЭКъалидар.

● Ільэпкъ шхыныгъуэхэр

Шыбжий сыр хьэжауэ - г 4
Джэдгыну - г 4

Лэпс зэщІэт, мэлыл, кІэртІоф, хугу хэлъу

АБЫ ЩХЬЭКІЭ нэхъ къащтэр мэлым и дзажэращ. Дзажэр зэпауд г 50-60 хъуэ. Псы щІыІэкІэ ятхьэщІ, шыуаным иралъхьэри, псы щІыІэ щІакІэ. МафІэр ину блэуэ зэ къытрагъэкъуалъэ, тхъурымбэр къытрахыуэр. МафІэр щІыкІуу ирашэхри, шыуаныщхьэр тепІауэ ныкъуэкІэ хъуху ягъавэ, тхъурымбэр къытрахыуэр. ИрагъэкІэ абы шыгъу хадзэ, щІэмуэгъэ упщІэта кІэртІоф укъэбза халъхьэ, шыуаныщхьэр трапІэри, зэ къытрагъэкъуалъэ мафІэ иным тету. МафІэр щабэ ящІ, шыуаныщхьэр трапІэри, къагъавэ дакъикьипщІ-пщыкІытхукІэ. ЗэІащІэуэрэ абы хугу лъэса хакІутэ, шыуаныщхьэр трапІэри, мафІэ щабэм тету хьэзыр хъуху ягъавэ, тхъурымбэр къытрахыуэр. Хьэнтхъупсыр пэщхьэкум къытрах, бжьын гъэлыбжьа традзэ, джэдгын траудэри шыуаныщхьэр тепІауэ дакъикьитху-хыкІэ щагъэт, нэхъ Іэфі хъуи, зэхэщыпсыжьын щхьэкІэ. Пщтыру ираф, щІакхъуэ е чыржын и Іэусу.

Халъхьэхэр (щыхуитІ Іыхьэ):
Мэлылу - г 300
Лыр зэрагъэвэну псыуэ - г 800
КІэртІоф укъэбзауэ - г 60
Хугу - г 40
Шыгъуу - узыхуейм хуэдизБжьын гъэлыбжьэ:
Тхъууэ е щэ дагъэу - г 20
БжьныщІэхэ зэхэщауэ - г 20
Бжьыжийуэ, джэдгыну - узыхуейм хуэдиз.

КЪУБАТИЙ Борис.

● Дыщалъхуа щІыналъэм

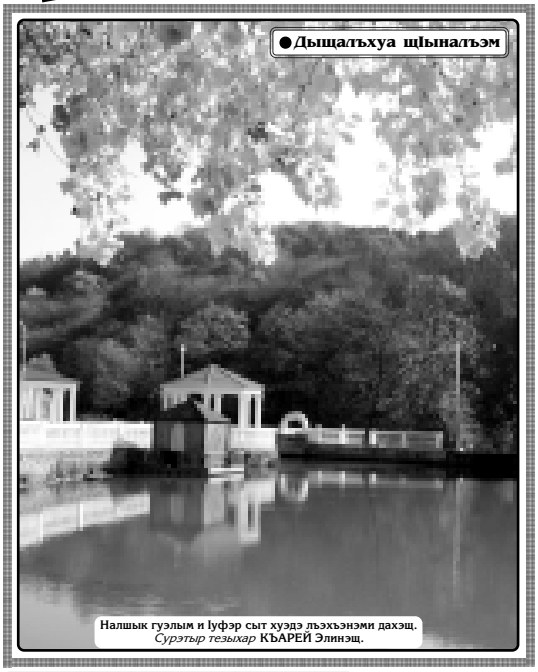

Налшык гуэлым и Іуфэр сыт хуэдэ лъэхъэнэми дахэщ.
Сурэтыр тезыхар КЪАРЕЙ Элинэщ.

● Гупсысэр - псалъэкІэ

Насып

ДУНЕЙМ тет дэтхэнэ зы щІыхум дежкІи гъащІэм нэхъ гупыкІыгъуейрэ Іэфірэ щыІэкъым. ЩІыху къэс езыр и акъылкІэ йогупсысэщ щІэпсэум и мыхьэнэм. Зи щІалэгъуэхэм насыпу къалытэр я щхьэхуитныбжьэмрэ гъащІэм къарит дрэжьгъэжьмрэщ.

Зи ныбжькІэ лІыпІэ иуваэу, я щІалэгъуэр ягу къагъэкІыжьи мыхъумэ, абы къыз ЗРИМЫГЪЭЭЖЬНУР зыщІэхэм гурыфІыгъуэу яІэжьар я бын и насып, гуфІэгъуэ яльагъунырщ. Аращ къэмывбэр зэрегупсысыр. Ауэ арауэ пІэрэ насыпыр зэрыхьыр?

Насыпым куэду зэщхьэщыкІыу уегупсыс мэхъу, дэтхэнэ цІыхуми къызэрыщыхьум елытакІэ. Бынри, Іыхьлы гумащІэри, упсэуху узыдэтынша щхьэгъусэри, шхынщыгтІэгъэн щхьэжІэ гукъеуэ уимыІэу узэрыпсэуарэ - псори насып нэрылъагъущ, ауэ зыми имыльагъу хуэдэу, упсэуху ун гум ильа фІыращ, цІыхум шхынкІэ хуэжъулейсызым ират Іыхьэ.

33. Адыгэ лъэпкъым и къудамэ. **60.** Чы ухъуэнщІахуэ.

Къеуэ: **1.** Къэбэрдей-Балкъэрым и цІыхуэ тхакІуэ, «Нэхущ шу» романыр зи Іэдакъэщ Іэкі. **2.** Пхъэщхьэмыщхьэ гуащІэ цІыкІу. **3.** Нартхэм я фадэр къызыхащІыкІыу щыта пхъэщхьэмыщхьэ. ахьшэ жьгъей. **4.** Адыгэ драмтеатрым и дзэгуакІуэу щыта, Урысей Федерацэм и цІыхуЕ зрагъэкІуэкІыну. **5.** Нэхъапэм щІакхъуэ хужь къызыщІэкІыу щыта ахьшэ жьгъей. **6.** Адыгэ драмтеатрым и дзэгуакІуэу щыта, Урысей Федерацэм и цІыхуЕ зрагъэкІуэкІыну. **7.** Нартхэм я фадэр къызыхащІыкІыу щыта пхъэщхьэмыщхьэ. ахьшэ жьгъей. **8.** Адыгэ драмтеатрым и дзэгуакІуэу щыта, Урысей Федерацэм и цІыхуЕ зрагъэкІуэкІыну. **9.** ИрагъэкІэ ятхьэщІ, шыуаным иралъхьэри, псы щІыІэкІэ ятхьэщІ, шыуаным иралъхьэри, псы щІыІэ щІакІэ. МафІэр ину блэуэ зэ къытрагъэкъуалъэ, тхъурымбэр къытрахыуэр. МафІэр щІыкІуу ирашэхри, шыуаныщхьэр тепІауэ ныкъуэкІэ хъуху ягъавэ, тхъурымбэр къытрахыуэр. ИтІанэ абы шыгъу хадзэ, щІэмуэгъэ упщІэта кІэртІоф укъэбза халъхьэ, шыуаныщхьэр трапІэри, зэ къытрагъэкъуалъэ мафІэ иным тету. МафІэр щабэ ящІ, шыуаныщхьэр трапІэри, къагъавэ дакъикьипщІ-пщыкІытхукІэ. ЗэІащІэуэрэ абы хугу лъэса хакІутэ, шыуаныщхьэр трапІэри, мафІэ щабэм тету хьэзыр хъуху ягъавэ, тхъурымбэр къытрахыуэр. Хьэнтхъупсыр пэщхьэкум къытрах, бжьын гъэлыбжьа традзэ, джэдгын траудэри шыуаныщхьэр тепІауэ дакъикьитху-хыкІэ щагъэт, нэхъ Іэфі хъуи, зэхэщыпсыжьын щхьэкІэ. Пщтыру ираф, щІакхъуэ е чыржын и Іэусу.

Халъхьэхэр (щыхуитІ Іыхьэ):
Мэлылу - г 300
Лыр зэрагъэвэну псыуэ - г 800
КІэртІоф укъэбзауэ - г 60
Хугу - г 40
Шыгъуу - узыхуейм хуэдиз
Бжьын гъэлыбжьэ:
Тхъууэ е щэ дагъэу - г 20
БжьныщІэхэ зэхэщауэ - г 20
Бжьыжийуэ, джэдгыну - узыхуейм хуэдиз.

КЪУБАТИЙ Борис.

● Псэ эдауэ

- МЫ ДУНЕЙпсор си закъуэ сысейуэ, сыхуиту, си унафэм щІэту щытагъэмиІ... Уэзгъэльагъунт унафэ зэращІэ зэрыпсэуэр...

- И щхьэ закъуэм фІэкІа, нэгъэуэщым емыгупсысым дуней псор дэнэ къэна, зы къуажэ з щІыкІу зы хьэлэ, уеблэмэ и унагъуэ зыхэсри ІэщІэплъхьэ щхьэнукъым. Сыту фІыт зи щхьэм адрейхэр езыльытыфэ цІыху пажэхэр, хьэлэлхэр, гущІэгъуныхэр мымащІэу къыззэрытхэтыр! Ахэращ мы дунейр щІэгъаГъэри, дыгъэр къыщІепсри, псэущхьэ щІытетри. Зи щхьэ закъуэм фІэкІа емыгупсысхэм хуэдэхэм дунейр къахуэнатэмэ... Дуней щІыпжьынт? Арат зкъэ дунейкъутэж жьхуэлэр?

НЭХУЩЪЭЖПАГУ э.

● Къуажэхъэр

Іэнэ щІагъым щытхъэж

♦ Зы махуэ къалъхуами, зэкъуэшитхур зэхуэдизкъым, ауэ зы щІэ яІэщ.

♦ Пыф-пыф, лъэгубгъуэ, зэразуГІ пэтІинэ.

♦ Ди чэт щыкІу щынэ хужь щІэзщ.

♦ ЩІхьэнтэ щІыІум щыпырхъ, Іэнэ щІагъым щытхъж.

♦ Тхьэмпабгъуэ и къуэ лІы хъурешкъ.

♦ Чей щІыкІу махъсымэ лІэужьыгъуитІ итщ.

Жэуапхэр:

Іэнэ щІагъым щытхъэжрэ, ЩІалэ щыкІуитІ, Тхьэмпабгъуэ и къуэ лІы хъурешкъ.

● Сатыр пІаскІуэхэр

Узыщигъэтхъуну аркъудейщ

Ахэр махуэ кьэс зэхуэс, зэманыр пщІэнщэу зэрамытыгъкІуэдыным теухуауэ зэІущІэ ирагъэкІуэкІыну.

* * *

Абы зыми дзыхь хунщІыркъым, псори езым хуэдэ и гугъэу.

* * *

ЦІыхуфІу ебж езым и закъуэ зыхуей гуэр къыхуэзыщІари.

* * *

Абы и щыуагъэхэр псынщІэу щогъупщэж, ахэр зыми къамыщІа щигугъэм деж.

* * *

Ар къышІыпщытхъуэр узыщигъэтхъуну аркъудейщ.

ЖЫЛАУ Нурбий.

● Псалъэжьхэр

ЗэгурыІуэ я Іуэху псынщІэщ

● Зи пІалъэ умыщІэ шыкІэ утыку уимыхьэ, гъуэгу утемыхьэ.

● ФащІэ фІыщІэ зымыщІым, куэдри фІыщІэ ящІыркъым.

● Зы пщІым пэжищэ щІелхъымэ.

● ЩІым зы епТмэ, щэ къуетыж.

● Гъусэ мыхъумыщІэ нэхъ пэ гъущІыпэ.

● И кІэм упытми, гупым яхэт.

● ЗэгурыІуэ я Іуэху псынщІэщ.

Псалъэзэблэдз

ЕкІуэкІыу: **1.** «Адыгэ ...» - Даур Аслъэнэ Хъэнфэн Алимрэ яуса уэрэд цІэрыІуэ. **6.** Бжэ хэлъыну блыным хуащІ гъуанэ. **7.** Къэралым и щІыналъэм и гъунэ. **9.** ХупщІыкІэ зэрагъэтэдж. **11.** Унагъуэ псэущхьэ щІыкІуэ. **12.** Псы кьыуа. **18.** Махъсымэ къызыхащІыкІ зэхэгъэза. **19.** ... мыплъэмэ, нэр плъэркъым. Адыгэ псалъэжь. **20.** Уафэм къеГ мыл тыкъыр цІыкІу. **21.** ПкІэ-льэуэ къэзыкІухь псэущхьэ цІыкІу, зи макъыр псыгуэ. **23.** Ямыупсу щхьэжум кьранэу щыта щхьэц Іэрамэ. **25.** Жьы кьыщсымпщІэ, хьэуар щыпхуримыкъу зэман. **27.** КъуалІэбзэушхуэ. **28.** КІэлъыплъыну, ихъэмэну пІалъэкІэ гъунэгъум, Іыхьлыблагъэм къыхуаГъанэ. **31.** ТхъэмыщкІэм, шхынкІэ хуэжъулейсызым ират Іыхьэ. **33.** Адыгэ лъэпкъым и къудамэ. **60.** Чы ухъуэнщІахуэ.

Къеуэ: **1.** Къэбэрдей-Балкъэрым и цІыхуЕ зрагъэкІуэкІыну. **2.** ПхъэщхьэмыщхьэГуащІэ цІыкІу. **3.** Нартхэм я фадэр къызыхащІыкІыу щыта пхъэщхьэмыщхьэ. ахьшэ жьгъей. **4.** Зи нэхэм фІыуэ ямыльагъу. **5.** Нэхапэм щІакхъуэ хужь къызыщІэкІыу щыта ахьшэ жьгъей. **6.** Адыгэ драмтеатрым и дзэгуакІуэу щыта, Урысей Федерацэм и цІыхуЕ зрагъэкІуэкІыну. **7.** Нартхэм я фадэр къызыхащІыкІыу щыта пхъэщхьэмыщхьэ. ахьшэ жьгъей. **8.** Адыгэ драмтеатрым и дзэгуакІуэу щыта, Урысей Федерацэм и цІыхуЕ зрагъэкІуэкІыну. **9.** ИрагъэкІэ ятхьэщІ, шыуаным иралъхьэри, псы щІыІэкІэ ятхьэщІ, шыуаным иралъхьэри, псы щІыІэ щІакІэ. МафІэр ину блэуэ зэ къытрагъэкъуалъэ, тхъурымбэр къытрахыуэр. МафІэр щІыкІуу ирашэхри, шыуаныщхьэр тепІауэ ныкъуэкІэ хъуху ягъавэ, тхъурымбэр къытрахыуэр. ИтІанэ абы шыгъу хадзэ, щІэмуэгъэ упщІэта кІэртІоф укъэбза халъхьэ, шыуаныщхьэр трапІэри, зэ къытрагъэкъуалъэ мафІэ иным тету. МафІэр щабэ ящІ, шыуаныщхьэр трапІэри, къагъавэ дакъикьипщІ-пщыкІытхукІэ. ЗэІащІэуэрэ абы хугу лъэса хакІутэ, шыуаныщхьэр трапІэри, мафІэ щабэм тету хьэзыр хъуху ягъавэ, тхъурымбэр къытрахыуэр. Хьэнтхъупсыр пэщхьэкум къытрах, бжьын гъэлыбжьа традзэ, джэдгын траудэри шыуаныщхьэр тепІауэ дакъикьитху-хыкІэ щагъэт, нэхъ Іэфі хъуи, зэхэщыпсыжьын щхьэкІэ. Пщтыру ираф, щІакхъуэ е чыржын и Іэусу.

Халъхьэхэр (щыхуитІ Іыхьэ):
Мэлылу - г 300
Лыр зэрагъэвэну псыуэ - г 800
КІэртІоф укъэбза - г 60
Хугу - г 40
Шыгъуу - узыхуейм хуэдиз
Бжьын гъэлыбжьэ:
Тхъууэ е щэ дагъэу - г 20
БжьныщІэхэ зэхэщауэ - г 20
Бжьыжийуэ, джэдгыну - узыхуейм хуэдиз.

КЪУБАТИЙ Борис.

● ПсынщІэрыпсалъэхэр

Санэху зэраза кхъузанэ

Хур досэ, бор дой,
Хур досэ, бор дой.

* * *

Зазэ и ззэыр ззэзмызэ мэуз,
Зазэ и ззэыр ззэзмызэ мэуз.

* * *

Тыкіуэрэ Кіукіуэрэ екіуу макіуэ мэракіуэжьэ.

* * *

Нанэрэ дадэрэ зэблопсэтъыкІ - къызэблопсэтъыкІыж, зэблопсэтъыкІ - къызэблопсэтъыкІыж.

* * *

Хурсэ, хурсэ, хъурсанэ, Санэху зэраза кхъузанэ.

* * *

Дыгъэ къепсым сыкъ-ригъэпсри, си нэпсыр ткІуэпс-ткІуэпсу къыщІинГъэтъэтъащ.

Уафэм Іуэхур зэрищІщ

«МЭКЪУМЭШ лэжьыгъэкІэ сэ нэхъри нэхъ Іэзэу хэт щыІэ?» - жиІэу зы мэкъумэшыщІ лІы бей гуэр къуажэм дэст. Абы и гъавэр зэи зэтехуртэкъым. Гъэр уэгъу хъуауэ Хъуэжэ абы деж тІэу-щэ уэкъуэ хуэкІуащ, арщхьэкІэ ятритакъым.

- Фи гъавэр щІыз этехур мэкъумэш лэжьыгъэм зыри хэфщІыкІыркъыми аращ, - жиІэурэ къиутІыпщыжат.

Зы гъэ гуэрым лІым гъавэр къыІэщІэмэщІауэ «Хъуэжэ гъавэ и куэдщ» жаІэу зэхихати, уэкъуэ къыхуэкІуащ. КъыщІэкІуэр къыщыжриІэм, Хъуэжэ и Іэпэр уафэмкІэ ишийри жриІащ:

- Уэр сыхъуакъым сэ, Іэнэщ Іу узгъэкІуэжьыну. Уафэм гъавэ къашІэну гуий згъэкІуащи, гуийми гъавэр ярызу къэсыжмэ, зыри уэстынукъым, гуийри нэщІу къехьжми уэстынукъым, ауэ гупІлІым гъавэр ярызу, гупІлІыр нэщІу къехьжмэ, уэхуэдизу уэстынщ, бжьыхьэм къакІуэ, - жиІэри дигъэкІыжащ.

ЩІэупщІэжьын укІытэри, Хъуэжэ хуэкІуащ.

- Гуэр уафэм къехьжа? - жиІэри.

А гъэр уэгъу хъуат.

- Гуийри Іэнэщ Іу къехьжащ, зыри уэстыфынукъым, етІуанэ бжьыхьэм къакІуэ, - жиІэри гъавэр къриМыту лІыр Хъуэжэ къыдигъэкІыжащ.

ЕтІуанэ бжьыхьэр къэсри, аргуэру лІыр къыхуэкІуащ лъэІуакІуэ.

А гъэри уэлбанэрэ хъуат.

- Гуийми гъавэр ярызу къехьжащи, зыри уэстыфынукъым, дызыхуэкІуэ бжьыхьэм къакІуэ, - жиІэри Хъуэжэ етІуанэу лІыр иутІыпщыжащ.

Бжьыхьэ гуэрыр къэсри ещанэу лІыр къыхуэкІуащ. УэфІри уэлбанэри зэщІэту а гъэр екІуэкІат.

- ГупІлІым гъавэ изу, гупІлІыр нэщІу къехьжащи, уэхуэфим хуэдиз гъавэ шэ иджы, - жиІэри лІым гъавэ иритри иутІыпщыжащ.

КЪАРДЭНГЪУЩІ Зырамыку.

Напэкіуэціыр зыгъэхьэзырар НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэщ.

Редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ
ЖЬЭКІЭМЫХЪУ Маринэ
РЕДАКЦІМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР
Хьэфыщ Іэ Мухьэмэд (редактор нэхъыщхьэ), Жылаес Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), Ширдий Маринэ (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), Гъурыжь Мадинэ (жэуап зыхь секретарь), ГъущІо Зариф, Кьардэн Маритэ, Истэпан Залинэ, Хьжьыкъэр Алик.

ДИ ХЭЩІАПЭР
360030, Къэбэрдей-Балкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и щІэкІэ щыІэ уэрам, 5, ебгъуанэ - епщІанэ къатхэр.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.
КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ ІуэхуэхэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 47-22-63, 42-57-59; щэнхабзэмкІэ - 42-75-36; обозреватель-хэм - 42-22-89; хабзэхъуэ Іуэхуэщ Іапэхэм ядэлэжьнымкІэ - 42-60-53; хъыбарыщІэхэмкІэ, спортымрэ пресмохэмкІэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 47-32-15; зэдзэкІакІуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-33-19; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іуэхущ ІапІэм - 42-26-41; сурэтхэм - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ аэр зытхаэм пэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтеуэ зэныту щытхъым.
Газетыр Іэ тезыдзаэм яхуэхьынщи и щІэ дальщ федеральнэ нощт зэныщІэныгъэхэмкІэ и управленэм.
Тел.: 76-01-28, 76-01-10.
Газетыр щынымкІэ жэуап ехь КъБР-м и "Роспечать" АО-м. Тел.: 42-69-34.
Газетыр 1989 гъэм лыгъэгъаэм и 16-м №П-0065-м щІэту яГхащ.
Зы щыхьэмы газетыр 250-р ыкІощ.
1905 гъэм щыта Революцэм и щІэр зезыкъУ Республикэ полиграфкомбинат, Налшык къ., Лениным и щІэкІэ щыІэ уэрам, 33, тел. 42-35-75.

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ ЖЬЭКІЭМЫХЪУ Маринэ, редактору ГъущІо Зариф, корректорхэру Афэ Тамарэ *(3, 4-нэ нап.)*, Щоджэн Инэ *(1, 2-нэ нап.)*. *КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящІащ* Ныр Сандрэ Мэлбахьэу Анжелэрэ, *сурэтхэм елэжьар* Бицу Жанпэщ.

Номерыр "Адыгэ псалъэм" и компьютер ІэнатІэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ щытредзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр 51531● Тираж 10.125● Заказ №2073